

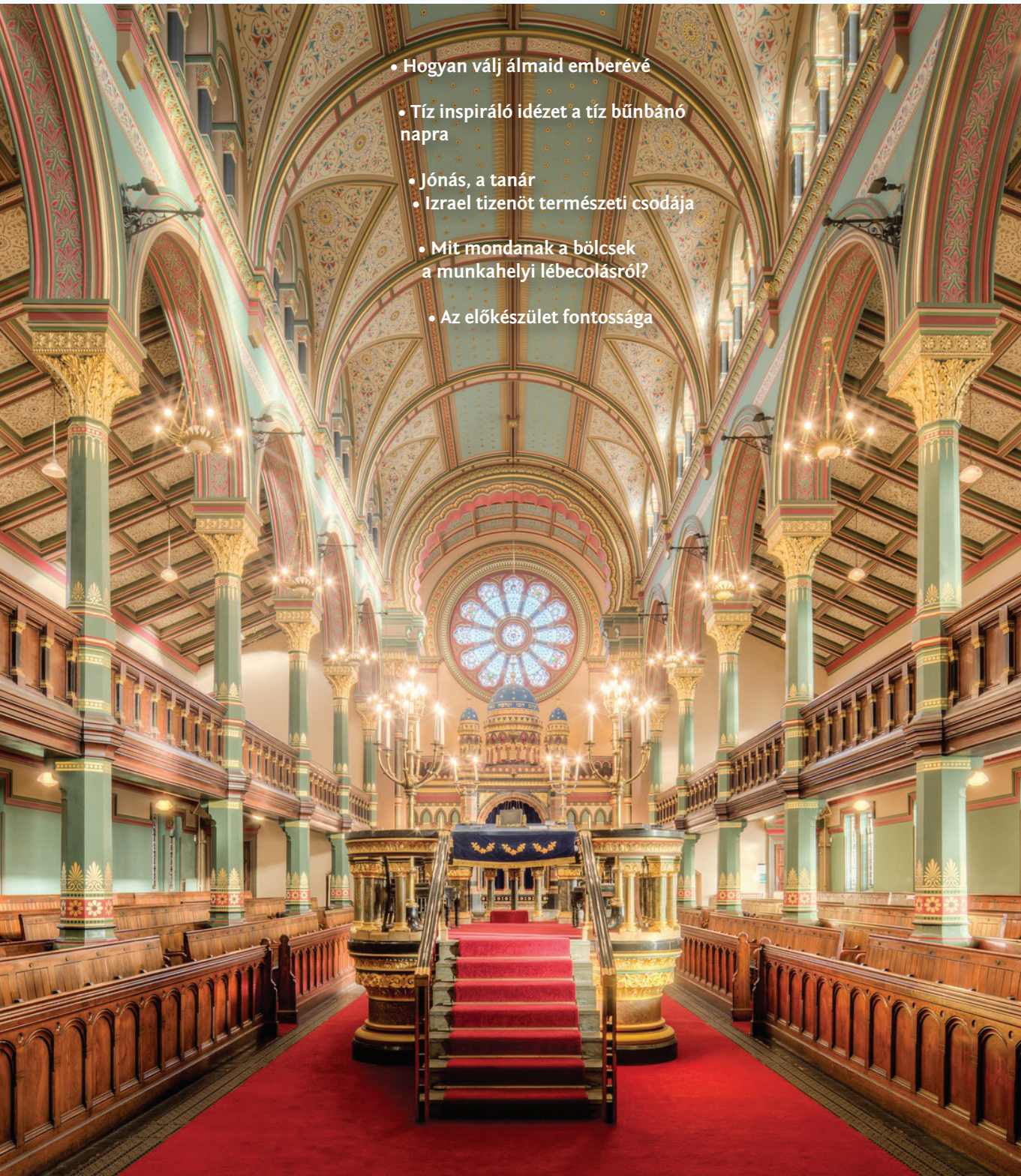
מעין • מקור Forrás

בס"ד

2018. szeptember
X. évfolyam 1. szám
תשרי תשע"ט

Időszaki kiadvány • Kiadja a LATIV ALAPÍTVÁNY • למען תחייה יהודית בהונגריה

- Hogyan válj álmaid emberévé
- Tíz inspiráló idézet a tíz bűnbánó napra
- Jónás, a tanár
- Izrael tizenöt természeti csodája
- Mit mondanak a bölcsek a munkahelyi lébecolásról?
- Az előkészület fontossága



Intenzív tanulócsoporthat a Lativban

Mikor? Minden héten hétfőtől péntekig, 8.15-12.15-ig

Kik jelentkezhetnek? A programra olyan zsidó fiúkat várunk, akik szeretnének elmélyülni a hagyományos zsidó szövegekben.

Tanévkezdés: 2018. szeptember 3., egész tanévben lehet csatlakozni

A programban résztvevők ösztöndíjban részesülnek.

Az intenzív Talmud-tanuló csoport várja olyan fiúk jelentkezését, akik szeretnének elmélyülni a zsidó jogi és háláchikus szövegekben. A program célja, hogy a gemará és a háláchá eredeti nyelvű szövegeinek tanulmányozásán keresztül széleskörű és mély háttérismeretet adjon a zsidó mindennapok, az ünnepek, a jogi ügyek körében.

E tanulási fórum további célja, hogy elmélyült szövegtanuláshoz segítsen kifejleszteni a szükséges képességeket, és megadja a szükséges háttértudást a Talmud és más szövegek önálló tanulmányozásához.

Jelentkezés és információ: lativk@gmail.com, 06 70 932 8187



Lativ

bölcsesség, hagyomány, közösség
www.lativ.hu

Köszöntő	3
Tisri: Belépő a királyi palotába – Interjú Rav Keletivel	4
HETISZAKASZ Nicávim • Az évszak vezérmotívuma: a visszatérés	8
Vajéléch • „Újítsd meg napjainkat” Háázinu • Beethoven V. szimfóniája	10 12
VÁROSOK Zsidók a szomszédban – Ukrajna	14
A hónapokban rejlő erő	16
ÜNNEPEK Hogyan válj álmaid emberévé	18
Engedj be	19
Lehet egy kérdésem?	21
Három rövid gondolat az újévre	22
Tanulni? Barátkozni? Sábesholni? Ünnepelni? Idén is a Latívban!	23
Tíz inspiráló idézet a tíz bűnbánó napra	25
Mit is imádkozunk jom kipur este?	26
Jónás, a tanár	28
Izrael tizenöt természeti csodája	30
Legyünk semmik, vagyis egészek!	33
Az összetartozás menedéke	34
Mit mondanak a bölcsek a késésről és a munkahelyi lébecolásról?	36
GASZTRONÓMIA Ünnepköszöntő ételek	38
Állatok, emberek, kabala és lélekvádorlás	40
GYEREKNEVELÉS Az előkészület fontossága	42

מקור • מעין Forrás

A Latív Alapítvány időszaki kiadványa

Kiadja a Latív Barátai A Zsidó Reneszánszért Magyarországon Alapítvány • 1067 Budapest, Eötvös utca 29. • +36 (70) 320-4277 • www.lativ.hu
info@lativ.hu • Felelős kiadó: Keleti Dávid rabbi
Szerkesztő: Goldman Tamás • Munkatársak:
Domán Sije, Goldman Liorah • Tipográfia,
tördelés: Deák Panka • Belső illusztrációk: Deák
Panka • Korrektor: Székely Mária • Megjelenik
havonta • A kiadvány szent szövegek részleteit
és magyarázatait tartalmazza, kérjük, ne dobd el!

A Latív Barátai Alapítvány számlaszáma:
CIB BANK 10700079-47164907-51100005
Köszönjük, hogy adományával segíti munkánkat!

A kiadvány a Mazsók támogatásával készült.



Köszöntő

Kedves Olvasó!

A zsidó újév, ros hasáná – a többségi társadalom által tartott, szekuláris megfelelőjével szemben – teljes mértékben nélkülözi a római szaturnáliák pogány féltelenségét megidéző, évbúcsúztató tivornyák frivol könnyedségét. Az őszi nagyünnepek elé sokkal inkább némi szorongással nézünk, holott az égi ítélet meghozatala előtti, törvényszerű nyugalanság mellett indokolt bizakodással és eltökélten tekinteni az előttünk álló lehetőségre, átérezve a feladat páratlan nagyszerűségét.

Az ítélet napjaként is nevezet ünnepen a Talmud szerint három könyv nyílik meg: az Élet Könyve – az igazak számára, a Halál Könyve – azoknak, akiket maradéktalanul gonosznak ítélnék, és a Közepesek Könyve mindazok számára, akik valahol e két szélső állapot között helyezkednek el. Igen ám, de ha ezen a napon valóban az életünk a tét, vajon nem az lenne-e törvényszerű, hogy kedvező elbírálásért, megbocsájtásért esedezünk az imáink során? Ehhez képest az ünnepi imarendben csupa olyan kérés szerepel, amely az egész világ sorsát érinti. Azért imádkozunk, hogy mielőbb eljőjön az a pillanat, amikor valamennyi nép felismeri majd, hogy a Teremtő a világ egyedüli királya, Ő az, aki a lehető legkedvezőbb végkifejlet felé vezette a történelem kerekét. Érdekes. Amint az is, hogy a tíz nappal később következő jom kipurra gyakran a „kápára napjaként” hivatkoznak, azaz a spirituális megtisztulás idejeként. Viszont ha ros hasáná tényleg az ítélet időszaka, akkor jom kipur miért csak ezután következik? Nem lenne logikusabb, hogy előbb megtisztuljunk a bűneinktől, majd csak ezt követően, immár jóval kedvezőbb helyzetben várjuk a döntést a sorsunk felől?

Ráadásul, amint arra Ismáél története is figyelmeztet bennünket (1Mózes 21:17), az Örökkévaló mindig a pillanatnyi helyzetünk alapján ítél a sorsunk felől. „Ne félj, mert Isten meghallotta a fiú hangját ott, ahol ő van”, szól a pászúk, amelyben az „ahol ő van” fordulatot a bölcsünk nem a fiú térbeli helyzetének meghatározásaként, hanem a *pillanatnyi* erkölcsi-szellemi állapotára tett egyértelmű utalásként értelmezik. Ez alapján pedig minden kétséget kizáróan megérdemelte az életet, *hiába* származott és származik a mai napig későbbi élettörténete és utódai miatt rengeteg kára a zsidó népnek. Csakhogy mindebből nem következik-e egyenesen az, hogy mi is nyugodtan bűnözhetünk egész évben, majd folytathatjuk a vétkeink elkövetését akár rögtön az ünnepek elmúltával, ha ros hasáná idején sikerül a megfelelő szellemi magasságra emelkednünk?

A Forrás jelenlegi számát kedves támogatónk

Thomas Klein úr

(אברהם משה הלוי קליין שליט"א)

szülei emlékének szenteljük.

ר' יחיאל בן אברהם הלוי קליין ע"ה

Antal Klein z"l

מרת פערל בת אברהם משה קליין ע"ה

Edith Klein z"l

Ros hásáná az emberiség születésnapja. Márpedig az ember az Örökkévaló képmására teremtetett, amelynek egyik legfontosabb ismérve, hogy szabad akarattal rendelkezik. Annak a jelentőségét, hogy az emberi lények képesek erkölcsi döntésekkel kapcsolatban a szabad akaratuk gyakorlására, hiba lenne alábecsülni. A szabad akarat az, ami az azonnali kielégüléseket kereső testi késztetéseknek ellenállva a Teremtő akarata szerinti cselekvés felé irányít bennünket – legalábbis a legjobb pillanatainkban. A szabad akarat ilyenformán sohasem a múltban vagy a jövőben, hanem mindig az adott pillanatban nyilvánul meg, akkor, amikor több-kevesebb belső küzdelmet követően meghozzuk a döntést. Ezért hiába viselkedett valaki példamutatóan hónapokon keresztül vagy akár az egész év során, ha az igazán fontos helyzetben végül mégis elbukik.

Ros hásáná nem az elmúlt év vége, hanem egy új időszak kezdete. Szó szerint az „év feje”, ami azt jelenti, hogy az ekkor érvényes belátásaink, szándékaink, késztetéseink, azaz a bennünket jellemző spirituális helyzet nyomot hagy a jövőn, döntően meghatározza az elkövetkező év alakulását. Ennek megfelelően fontos,

hogy felismerjük, mi az, amit eddig rosszul csináltunk, és mi az, amin feltétlenül változtatni akarunk. Amikor a Világ Királya elé állunk, a legjobb, ha mindezt a változtatás őszinte szándékával, és ezzel szoros összefüggésben az Örökkévalóhoz való közeledés vágyával a szívünkben tesszük meg. A többi, azaz a zavaros helyzetek tisztázása és a rendezés felé tett első lépések csak ezután következhetnek. A felismerés, a hibás gyakorlat megszakítása és a jövőt illető elhatározás elengedhetetlenül szükségesek a gyógyulási folyamat megkezdéséhez. Ros hásáná ezért szükségszerűen megelőzi jom kipur.

Legalább egyszer egy évben, még hozzá rögtön a kezdő pillanatokban időt kell szakítanunk annak a végiggondolására, hogy mit akarunk kezdeni az életünkkel. Nem az az igazán fontos, hogy hol állunk éppen most, hanem az, hogy merre akarunk haladni. Ha szilárd az elhatározásunk és megtesszük a szükséges lépéseket, az Ég is válaszolni fog a szándékainkra, és talán mások is követni fognak bennünket a megtérés ösvényein.

Lativ staff

Tisri: Belépő a királyi palotába

KELETI DÁVID RABBI

Mit kell tennünk az elmélyült ünnepi hangulat eléréséért?

Rav Keleti, mielőtt belemennék a nagyünnepek imáinak és témáinak tárgyalásába, kérnének egy kis hangulatjelentést. Hogyan kell elképzelni az ünnepi időszakot megelőző hangulatot Jeruzsálemben? Hogyan készülnek ott az emberek?

Elul hónapban mindenki szellemileg készül fel, mindenki tudja, hogy bírálási időszak következik. Ekkor két egymásnak látszólag ellentmondó motívum jelenik meg, amelyek a kissé feszültebb hangulatért is felelősek: az istenfélelem, mely az ítélettől való félelmet jelenti elsősorban, és az öröm, hogy ha mi közeledünk a Teremtőhöz, akkor a Teremtő is közeledik hozzánk, ahogy írva van az Énekek Énekében: „én a kedvesemé vagyok, és a szerelmem enyém.” Ebben a felkészülésben különböző egyéni

szintek vannak, aszerint hogy ki milyen szinten áll a dolgok megértésében.

Ahogy közelednek az ünnepek, elsőként természetesen ros hásáná, sokan a jeleket, a szimánimokat, amelyeket ros hásánakor eszünk, kirakják az asztalra. Nem mindenhol csinálják, mivel ez sok előkészítéssel jár. Ros hásáná előtt különleges élmény, hogy ahogy megy az ember az utcán, lehet hallani a lakásokból kiszűrődő hangot, ahogy gyakorolják a sófárfújást. Ros hásáná utántól nyit az árbá *minim*, a szukotkor használt négy növény piaca, és az emberek már akkor kezdik körbejárni a helyeket, és vásárolnak etrogot és lulávot. Akinek még nem volt szukája, az elmegy az asztaloshoz megrendelni a fa-

lakat, akinek volt, azok előveszik a darabjait, és elkezdik építeni.

A vallásos kerületekben főként szűk utcákban sétálhatunk. Ilyenkor az utcák tele vannak szukákkal?

Inkább az erkélyen, vagy a tetőn. A törvény tiltja a közterület elfoglalását. Vallásos környéken úgy építik a házat, hogy az erkélyek nem egymás alatt vannak, így tudnak az emberek építeni szukát az erkélyen.

Budapesten ilyenkor már sokszor hideg van, ami megnehezíti a szukában alvás micvájának teljesítését. Jeruzsálemben talán jobb a helyzet ezen a téren.

Igen, itt általában mindenki a szukában alszik. Európa esetében vannak háláchikus tárgyalások arról, hogy ha olyan hideg van, amelyben nem kellemes tartózkodni, akkor nem érvényes az elv, hogy *tisvu ktaduru*, vagyis a szukában való lakásod legyen olyan, mint a rendes házadban való lakásod. Ilyenkor többen megengedik maguknak, hogy ne aludjanak a szukában, hiszen nem teljesül ez az elv. De Izraelben aránylag kellemes az idő még az évnek ebben a szakában is. A gyerekeknél van egy kor, amikor el kell kezdeni a micvákra nevelni, ők is kint alszanak a felnőttekkel. Az én négy fiam is mindig kint aludt a szukában.

Aztán az ünnep bejövetelekor az utcán hallható a kidus és az ének.

Valamennyiben igen, hallható. Jeruzsálemben az is különlegesség, hogy a négy növény micvája az egész világban csak az első nap tórai micvá, a többi nap rabbinikus. De Jeruzsálemben, a Szentélyben minden nap tórai micvá volt a négy növény lengetése, ezért itt látni olyan embert, aki chol hamoedkor, a félünnepi napokon az óváros felé tart a növényekkel.

Amikor a Mir jesiva elkezdett vándorolni, először Japánba, aztán Kínába ment. Amikor Sánhájba érkeztek, éppen ros hódes elul volt, és a jesivában, érthető módon, mindenki fáradt volt, és a sok utazástól kicsit kótyagos. Ezenkívül aggódtak is, hogy mi lehet a hátrahagyott családtagokkal. A masgiách, vagyis a szellemi vezető, Rav Jechezkel Levenstein, látván az elkeseredést, odament a bimához, a zsinagóga közepén lévő tóraolvasó-asztalhoz, rákoppantott egyet, és azt mondta, „ma van ros hódes elul”. Csak ennyit mondott. Ez azt jelentette, hogy mindenki vegyen erőt magán, és vessen véget az aggodalmaskodásnak, most másra kell koncentrálni.

Hogyan lehet nekünk elérnünk ezt a különleges hangulatot Budapesten?

A jesivákban igyekeznek kevésbé pazarolni az időt. Jobban kihasználják azt a tanulásra, és nagy hangsúlyt helyeznek a muszár tanulására, mert elul hónap különleges időszak. Ennek történelmi háttere is van, hiszen az aranyborjú bűne után Mózes elul hó elején ment fel másodjára a Sínáj-hegyre, kérve a megbocsátást az Örökkévalótól, és hogy a zsidó népre hozott pusztító ítéletet vonja vissza. Az Örökkévaló azt parancsolta Mózesnek, hogy menjen vissza, és hagyja békén, de Mózes nem fogadott szót, hanem negyven napig a hegyen maradt, és elérte, hogy az Örökkévaló megbocsás-



son. Ennek az időszaknak jom kipurkor volt vége, ekkor lettek adva a második kőtáblák, melyek jelezték, hogy a második tóraadással a Teremtő egyben meg is bocsátott. Ezért ez olyan időszaknak számít, amikor az Örökkévaló kedves hozzánk. Ekkor alkalmasak vagyunk arra, hogy ebben a kedves hangulatban komolyan megkapjuk a Tórát a Teremtőtől. A Teremtő mintha mosolyogna ilyenkor, ki kell használni ezt.

Muszárt tanulni azért kell, mert – mai szóhasználattal élve – a „belső GPS-t” újra be kell állítanunk, és ilyenkor talán ez könnyebb. Ebben az időszakban talán könnyebb felfogni a megfelelő világlátást, és a fejlődés is könnyebb benne.

Ebben a hónapban a belső GPS újrakalibrálása a feladatunk

Természetesen minden közösségben vannak felületes emberek, akik azt mondják, tsuvat kell csinálni, de nem foglalkoznak önmaguk vizsgálatával. Ez hiba, mert kritikus önelemzés nélkül nem lehet igazi tsuvat csinálni.

Honnan érdemes muszár anyagokat beszereznie a Latív tanulóinak?

Sajnos magyarul alig van valami. De angolul majdnem minden elérhető, akár előadás, akár print formában. Például Rabbi Akiva Tatz előadásai elérhetők az internetről. Ami a témát illeti, itt fontos, hogy mi szól az ember szívéhez. A legjobb, ha azt tanulja, amit úgy érez, ami úgyis szól hozzá. Klasszikus források azonban a Meszilát Jesárim és a Sáaré Tsuva könyveket ajánlják leginkább.

Rav Keleti említette, hogy nem csak a tesuva a téma ilyenkor, hanem a belső GPS-t is rendbe kell raknunk. Tegyük fel, hogy kihasználtuk az alkalmat, és eljön ros básáná napja. Ha megnézzük ros básáná fő imáját, az amidát, feltűnő a hirtelen témaváltás. Miért van így?

A tsuva, megtérés ügyében, nemcsak az az elvárás, hogy bizonyos tevékenységet vagy tulajdonságokat javítsunk magunkban. Azt is említjük ros hasánákor, hogy ekkor lett teremtve az emberiség az első emberrel, Ádámmal. Vagyis koncentrálni kell arra is, hogy hol is tartunk világszinten. Egy nagy rabbi, Rav Mose Sápira egyszer azt mondta, hogy van a teremtsi világ és van az alkotmányi világ. Nemcsak a múlthoz tartozik a teremtsi világ, hanem állandóan történik. A teremtsi világ lényei a szeráfim, akik neve azt jelenti, tűzből valók. A tűz esetében nincs valóban semmi, a láng, amit látunk, egy pillanattal ezelőtt nem volt. Vagyis sokszor nem érezzük, hogy a világ valami felé vezetne. Ros hasáná napján azonban fel tudjuk fogni, hogy amikor teremtve lett az ember, valamilyen célra lett teremtve. A világnak van makrocélja, és minden embernek is van ebben a nagy tervben saját célja. A Rámchál úgy fogalmazta ezt meg, hogy az ember a legtokéletesebben ezt akkor foghatja fel, ha látja a Teremtő létét mindenben. Látszólag van olyasmi, ami a Teremtő szándéka ellen van, gyilkosság, bűnözés, aljas cselekedetek. Ilyet tapasztalva nehezebb látni, hogy hol is van a Teremtő. Ros hasánákor azonban ki kell fejeznünk, hogy szeretnénk felfogni a Teremtő egységét és hatalmát a világban, legyen nyilvánvaló, hogy Ő irányít mindent. A jövőre nézve pedig kifejezzük a kívánságunkat, hogy jöjjön el az az idő, amikor a Teremtő léte érezhető, felfogható lesz a világban. Ha megvan ez az alapkívánságunk, akkor ez alapján a távlatos világlátás alapján lehet vizsgálni az egyéni viselkedéseket. Ez a legközelebbi kapcsolat a Teremtővel. Ha megvan ez az alapkívánság, amely minden ember végcélja kell legyen, el lehet kezdeni megérteni az egyedi elbírálást az egyén életében.

Rámchál úgy fogalmazza meg az egyedi elbírálást, hogy minden évben mintha új világi terv alakulna. A felső bíróságon megtervezik a következő évet. Mint a világi kormányban, amely megtervezi a költségvetést, a feladatokat a következő évre, ugyanígy a felső világban is megtervezik a következő év célját. Ennek keretében kapja meg minden ember a feladatát.

Van egy misna a ros hasáná traktátusban, amely négy olyan időszakot említ, amikor a világ megítéltetik. Háromról le van írva, hogy miről ítélik meg az Égben. Ros hasánákor azonban az van írva, hogy a világ elhalad az Örökkévaló előtt, mint „kivnei maron”, mint a bárányok. Ami hiányzik a misna szövegéből, a téma, hogy miről is ítélik meg. Ez a misna azt tanítja, hogy minden ember a felső bíróság elé van állítva, teljesen egyedül, és megszabják neki, hogy mi lesz a feladata a világ működésében a következő évben. Nagyobb sikere lehet az embernek, ha elismeri, hogy merrefelé halad a világ, és kéri, hogy legye feladata ebben a tervben. Az eszközök, tárgyak, amiket kapunk az évben, annak a része, hogy milyen feladatot kapott az illető.

A Zohárban mondják a bölcseink, hogy ne legyen az ember olyan, mint a kutya, aki azt mondja, amikor ugat, hogy „háv háv” – ivritül ez azt jelenti, hogy adjál. Inkább gondoljon a Teremtő hatalmára, hogy az nyilvánuljon meg a világban. És ebben kérjen feladatot.

Bölcseink azt mondják, jelentősége van annak, hogy ros hasáná kétnapos ünnep. Az első nap a személyes ítéleté, a második napon pedig inkább közösségi ítélet születik. A második napon imádkozni kell, és kérni az Örökkévalót, hogy ha a személyes ítéletkor nem találtak alkalmasnak valami feladatra, akkor legalább egy embercsoport keretében találjanak feladatot a számomra. De igyekezni kell, hogy az ember személyesen kapjon megbízást, ám ha ez nem jön össze, akkor igyekezni kell, hogy legalábbis közösségben kapjon feladatot.

Ha megvan ez az általános világlátás és motiváció, akkor a tsuva és bizonyos tevékenységek kijavítása hatékonyabb lehet, és mélyebb jelentéssel bírhat. Az összkép meglátása esetén van esélyünk az apró lépéseket megtervezni. Emiatt van az, hogy ros hasánákor egyáltalán nem a bűnvallomáson van a hangsúly, hanem az összkép észrevételén. Először azt állítjuk helyre magunkban, aztán ennek ismeretében térhetünk vissza a tsuvához és a belső dolgaink szinkronba hozásához vele.

Jom kipurkor tehát a makroterv ismeretében újra magunkkal foglalkozunk és a tsuvával. A misna Joma traktátusának legvégén találunk egy összefoglalót arról, hogy milyen bűnökért milyen tisztulási folyamaton kell átesnie az embernek, mikor elég a jom kipur napja, mikor kell még más összetevő is a megtisztuláshoz. Úgy tűnik, hogy a személyes aspektus nagyon fontos téma ezen a napon. Jom kipur elsődleges témája a személyes tsuva lenne?

Igen, de ugyanúgy szerepel az a téma, amit ros hasáná kapcsán említettünk, a világterv. Ekkor azonban van még egy ráadás is, a bűnvallomás.

Ez az egyetlen nap, amikor a sátán hatalma megvan semmisítve. Ez a filozófiai téma, amelyet ros hasánától kezdünk, nem könnyű. Jom Kipurkor nem zavar a sátán, ezért sokkal jobb esély van, hogy megértsünk dolgokat.

Ez az időszak elultól kezdve, amikor kedves az Örökkévaló, ilyenkor minden ember elmélyedhet az érzésben,





mintha a Teremtő előtt állna. Ez azzal is jár, hogy érdemes belemélyedni a jom kipuri imaszövegekbe még az ünnep előtt. Készülés nélkül az embernek terhére, idegesítővé válhat a szöveg. De ha érti legalább a szerkezetet vagy egyes kiemelkedő fontosságú imákat, például az isteni tizenhárom mida tanítását, jobban elkaphatja a hangulatot. Érezheti, hogy most bementem a palotába, és a Teremtő előtt állok. De ez nem történik magától, a siker kulcsa a készülés.

Az is segíthet, hogy az ember visz magával egy muszárkönyvet az imára. Én megengedném, hogy titokban pislantson bele a könyve, hogy belemélyedjen a világlátásba, és ha emellett felkészült a szövegből, és koncentrálni is az imára, sikeres lesz a napja.

Rav Arje Finkel, a Mir legendás tanára, amikor jom kipurkor előimádkozott, úgy lehetett érezni, hogy megfogja az embert, és a Teremtő elé állítja. Ő képes volt ezt elérni a közösségben. De mindenki magától is elérheti ezt a hangulatot.

A bűnvallomást illetően azt tanítják bölcseink, hogy annak több része van. Az első annak elismerése, hogy az ember mit nem csinált helyesen. Ez mintha a diagnózis lenne. A fogadalom, hogy miben változunk, fontos, de nem szabad túl sokat megfogadni, mert akkor semmi sem fog valósulni. Bölcseink tanácsa szerint a vallásos életben stabilan benne lévő embernek két vagy három változásnál nem szabad többet megfogadnia.

Rav Keleti hangsúlyozta a felkészülés és a muszár tanulásának fontosságát. Van-e ezeken kívül még olyan eszköz, amelyet alkalmazhatunk a sikeres jom kipur elérése érdekében?

Igen, a harmadik, amit már mondtunk is, a tóranulás. A Szentélyben voltak rituális eszközök a tisztulás és megbocsátás eléréséhez, ezek nincsenek ma már. A Rámbám azt mondja, hogy manapság a tudás mikvéjébe kell megmártanunk magunkat, ez jelenti legnagyobb megtisztulást, ez helyettesíti az összes szertartást. Ez lehet a legnagyobb felkészülés az időszakra. A tanulás lehet bármilyen, chumás, sulchán árukh, vagy bármely más szöveg.

Jom Kipur után hirtelen hangulatváltást tapasztalunk. Szukot központi témája a szimcha. Mit jelent a szimcha a zsidó gondolkodásban? Hogy kell értenünk azt, hogy a szimcha lesz hirtelen a téma ros háján és jom kipur komoly hangulata után?

Kétfajta öröme van az embernek. Ha finomat evett, szép dolgot látott, jól érzi magát. De ez az öröm nem tartós. Azonban van a szellemi boldogság, amely lehet rövid is, de lehet tartós is. Azt mondják bölcseink, hogy Szentély idején, a vízmerítés ünnepén annyi örömet merítettek ki, amennyi egész évben kitartott.

Volt egy rabbim, Rav Chaim Zaitsik, aki a híres oroszországi Novárdok jesivában is tanított. Csüörtökönként este pár fiú a Mirből, köztük én is, elmentük hozzá előadást hallgatni. Egyszer gondoltuk, hogy ros háján délután elmegyünk hozzá. Bementünk, és rögtön megkérdezte, hol imádkoztunk, és hogy ment. Mondtuk neki, hogy jól ment, tartalmasnak és erősnek éreztük az imát és a napot általában. Novárdokban szokás volt, hogy nem csak dicséretet mondanak siker esetén, hanem megkövetelik az embertől, hogy tudja is, mi a következő lépés a siker fenntartására. Azért fontos ez, hogy az ember ne érezze magát túl elégedettnek. Rav Zaitsik hagyta, hogy kifejezzük, milyen jól használtuk ki a ros hájánát, majd feltette a kérdést: „és mit tettetek azért, hogy ez az érzés tartós legyen az egész évre?” Ezzel mintha letörölte volna azt a jó érzést, hogy milyen jó emberek vagyunk. Ezzel azt mondta nekünk, ha nem tettetek valamit, hogy tartós legyen, amit most érezték, akkor nem csináltatok semmit. Ros háján csak egy kis élmény, ami el fog múlni.

A Vilna Gaon részletesen elmondja, hogy mi a kapcsolata a ros hájának és jom kipurnak szukottal. Azt mondja, hogy jom kipur úgy van elnevezve az Énekek énekében, hogy jom hatunato, az esküvő napja. Az fő bibliai kommentátor, Rashi azt írja, hogy ez a nap nem más, mint jom kipur, az a nap, amikor másodszor kaptuk meg a Tórát. Amikor Mózes lejtött a hegyről, az Örökkévaló megbocsátott a népnek, és ekkor kapták meg a parancsot, hogy állítsák fel a Frigysátrat. Szukot napján kezdték az építést. Ekkor jött vissza az Örökkévaló jelenlétét jelentő felhő, amely a népet vezette a sivatagban. A vers így folytatódik: „a szíve örömének napján”. Ez azt jelenti, hogy a tóraadás az esküvő, és az Örökkévaló jelenléte – a felhő – az öröm napja. Minden évben ezen a folyamaton megyünk keresztül, minden évben lehetőségünk van az Örökkévaló jelenlétét fogadni a szukán keresztül. Ros háján és jom kipur után megtisztult állapotban vagyunk, készek arra, hogy újra megkapjuk a Tórát, és ennek eredményeképpen fogadjuk a sechinát, az Örökkévaló jelenlétét az életünkbe. Ez szerez spirituális örömet számunkra, ez szukot öröme.

Szukotkor nyilvánvaló lesz az is, amiért imádkoztunk ros hájánakor, hogy mindenki vegyen részt az Örökkévaló világot érintő szellemi tervében. A négy növény rázása a világ négy égtája felé azt a kívánságunkat jelképezi, hogy az egész világ vegyen részt az Örökkévaló szolgálatában a zsidó nép vezetésével.

Rav Keleti mit kíván a Latív olvasóinak az ünnepekre?

Elsősorban mindenki tudjon jól felkészülni, és mindenkinek legyen sikeres és jó éve.

Az interjút készítette és szerkesztette • E.G. és L.G.



Nicávim

Az évszak vezérmotívuma: a visszatérés

DR. TZVI HERSH WEINREB RABBI

Visszatérés: lépés előre vagy hátra?

Mindannyiunkat arra neveltek, hogy a haladást fontosnak tartsuk. Az elmúlt évszázadokban a filozófia, a vallás, a kultúra és különösen a tudomány célja olyan gondolatok és gyakorlatok kifejlesztése volt, amelyek túllendítik az emberiséget a jelenlegi helyzetén.

Költők is dicsérték a haladást, Robert Browning például az emberi lét egyik fő elemének nevezte, egyenesen annak, ami elválasztja nem csupán az állattól, de a Teremtőtől is. Korántsem volt ezzel egyedül.

A haladás hangsúlyozása annyira erőszakos, hogy bármilyen kezdeményezés a régi elképzelésekhez és gyakorlatokhoz való visszatérésre szinte egyetemes kritikát vált ki, hiszen az csak maradiságra, primitívségre vagy – legjobb esetben – régimódiságra utalhat. A progresszió elmentéje, a regresszió, súlyosan negatív konnotációkkal bír. Senki sem szeretne regresszívnak tűnni.

A ros hásáná előtti időszakban a haladás tematikája mindenképpen jelen van. Mindannyian reménykedünk egy gyarapodásban és fejlődésben gazdag új évben. Sok zsinagógában így zárják az elmúlt évet: „Múljon el ez az év az átkaival, és kezdődjön egy új év áldásaival!”

Senki sem kívánja, hogy a következő év a status quo fenntartása legyen, és nagyon kevesen kívánnak visszatérni a múltba. Töránk mégis „visszatérést” hirdet, és különösen ebben az időszakban.

A nicávim hetiszakasz a következő sorokat tartalmazza: „És lesz, ha rád jönnek mindezek a dolgok, az áldás és az átok... és szívedre veszed [szívedre visszaveszed] ezeket..., és visszatérsz az Örökkévalóhoz, a te Istenedhez, és hallgatsz az ő szavára... te és gyermekeid.... akkor *visszatéríti* az Örökkévaló, a te Istened foglyaidat..., újra *visszatérít* téged mind a népek közül... Te pedig *megtérsz* [visszatérsz] és hallgatsz az Örökkévaló szavára... mert újra fog rajtad örülni az Örökkévaló javadra... midőn *megtérsz* [visszatérsz] az Örökkévalóhoz, a te Istenedhez egész szíveddel és egész lelkeddel.” (5Mózes 30:1–10.)

Csupán egy pár *paszukan* belül a „visszatérés” legalább hétszer fordul elő különböző formákban. A kiváló Nechama Leibowitz írásaiban olvastam először a szövegben visszatérő szavak fontosságáról. Ezek *leitwortok*, melyek a szöveg mélyebb jelentéséhez vezetnek.

Bár korlátozott a németnyelv-tudásom, ahhoz elég volt, hogy a *leitwort* (egy szöveg tematikáját azonosító szó) és a *leitmotif* (egy visszatérő gondolat vagy dallam

mély önelemzéssel térjünk vissza egy olyan helyre, melyet elvesztettünk, elfelejtettünk vagy elhagytunk

egy irodalmi vagy zenei műben) közötti kapcsolatot felfedezem.

A ros hásánákor kezdődő és jom kipurral végződő tíz napot *héberül ászeret jeméj tesuvának* mondjuk, amit sokszor a megtérés tíz napjának fordítanak. De a tesuvá valójában nem megtérést, és biztosan nem vezekélést, hanem visszatérést jelent.

Az évszak vezérmotívuma a Tóra azon felszólítása, hogy mély önelemzéssel térjünk vissza egy olyan helyre, melyet elvesztettünk, elfelejtettünk vagy elhagytunk. Nem haladást vár el tőlünk a következő időszak, hanem – meglepő módon – regressziót.

Jogosan kérdezhetjük: mihez térünk vissza? Egy-két válasszal szolgálnék Avraham Jitzchak HaKohein Kook rabbi könyvéből, a *Visszatérés fénycsillagokból*. Rav Kook hangsúlyozza, hogy személyes fejlődésünk során elszigeteljük magun-

kat másoktól, a családuktól, Izrael népétől. A visszatérés az önközpontúságból a kollektívához történik, a *práttól* (az egyéntől) a *klálhoz* (a mindent magában foglaló közösséghez). Nem lehet tesuvá, ha az ember nem kapcsolódik újra a társadalom nagyobb összetevő elemeihez. Legbelül mindannyian tudjuk, hogy hogyan hagytunk el fontos embereket, és azt is tudjuk, hogyan térhetnénk vissza hozzájuk.

Pszichoterapeutaként szerzett tapasztalatom azt mutatta, hogy létezik még egy úti cél, ahova érdemes visszatérni – ez a gyerekkor. Ahogyan időszódunk és érünk, rengeteg pozitív változáson megyünk keresztül. Ugyanakkor elveszítjük ártatlanságunkat, gyerekes lelkesedésünket, és az öregek által cinikusan elhagyott reményt, a mindig tette készség érzését.

Sokaknak kellemes élmény visszatérni, ha csak a képzelőerő segítségével is, a gyerekkorukhoz, és ekképp új-

raélni azokat a pozitív eseményeket, melyeket hátrahagytak a felnőttkori döntéseik során.

Végül pedig mindannyiunknak vissza kell térnünk a Teremtőhöz, a Tórájához és a földjére. Bármilyen intenzív is volt istenszolgálatunk az elmúlt évben, a következőben még közelebb kapcsolatra törekedhetünk. Bármennyire is keményen tanultunk, mélyebbre hatolhatunk a Tórában, hiszen mélységei végtelenek. Bármilyen lojálisak is voltunk Izrael földjéhez, visszatérhetünk egy erősebb lojalitáshoz és egy bátrabb hithez. És bármilyen emberi kapcsolataink is voltak, nagylelkűséggel és megértéssel javíthatjuk ezeket, és visszatérhetünk a valódi tesuvá szellemében másokhoz, majd a folyamat közben igazabb önmagunkhoz.

fordítás • Horváth Árje
forrás • Torah Tidbits





Vajéléch

„Újítsd meg napjainkat”

JONATHAN SACKS RABBI

az öregedés ellenszere az utolsó parancsolatban rejlik

Eljött a pillanat, amikor Mózesnek meg kellett halnia. Már korábban eltemette a nővérét, Mirjámot és az öccsét, Áront. Imádkozott Istenhez, nem azért, hogy örökké éljen, és nem is azért, hogy tovább élhessen, csak azért, hogy „hadd menjek oda, hogy láthassam a földet a Jordánon túl” (5Mózes 3:25). Hadd fejezzem be az utat, hogy eljuthassak a célig. De Isten nemet mondott: „Elég legyen – mondta az Örökkévaló. – Ne említsd meg többet ezt.” Isten, aki meghallgatta Mózes majdnem összes imáját, ezt megtagadta neki.¹



Mit csinált Mózes az életének ezeken az utolsó napjain? Két utasítást adott, amelyek az utolsóak a 613 micvá közül, és amelyeknek később fontos következményei voltak a zsidó vallás és a zsidó nép számára. Az egyik Hakél néven vált ismertté, ami arra utasítja a királyokat, hogy hívják össze a népet szukotkor a smita év utáni évben.

„Hét év végével, az elengedés évének idején, a sátrak ünnepén, midőn eljön egész Izrael, hogy megjelenjék az Örökkévaló, a te Istened színe előtt, azon a helyen, melyet kiválaszt, olvasd föl ezt a tant egész Izrael előtt, füleik hallatára. Gyűjtsd egybe a népet: a férfiakat, a nőket, a gyermekeket és idegenedet, aki kapuidban van, hogy hallják és hogy megtanulják, és féljék az Örökkévalót, a ti Isteneteket és őrizzék meg, hogy megtegyék a tannak minden szavait. És gyermekeik, akik nem tudják, hallják és tanulják meg, félni az Örökkévalót, a ti Isteneteket minden időben, amíg éltek a földön, ahova átvonultok a Jordánon, hogy azt elfoglaljátok.”²

A Biblia nem utal később erre a parancsra, de több leírás is van ilyen gyülekezésekről. Ezek általában a szövetség megújításáról szólnak, amikor a király összehívta a népet, felolvasott nekik a Tórából, vagy emlékeztette őket a történelmükre, és felszólította őket, hogy emlékezzenek, hogy az Istennel szövetségre lépett népként mi a sorsuk.

Ez az, amit Mózes csinált az élete utolsó hónapjában. Az egész ötödik könyv a szövetség újbóli megállapítása, majdnem negyven évvel és egy generációval az eredeti, Szináj-hegynél kötött szövetség után. Van erre még egy példa Józsva könyvének utolsó fejezetében, azután, hogy Józsva átvezette a népet a

Jordánon, és a háborúk után letelepítette őket.

Egy másik esemény sok évszázaddal ezután, Jósias király uralkodása alatt történt. Az ő nagyapja, Menassé, aki 55 évig uralkodott, Júdea egyik legrosszabb királya volt, aki különféle bálványimádó szokásokat vezetett be, köztük a gyerekáldozatot. Jósias vissza akarta állítani a val-

¹ Van itt egy fontos lecke: azok az imák lesznek meghallgatva, amikor másokért imádkozunk, és amikor mások imádkoznak értünk, és kevésbé azok, amelyeket saját magunkért mondunk. Ezért van az, hogy amikor a betegek meggyógyulásáért imádkozunk, akkor azt mondjuk, hogy „a többi beteggel együtt” gyógyuljon meg az illető. Ahogy Juda Halevi írja a Kuzariban: az egyéni érdekek lehetnek ellentétesek, és ezért imádkozunk közösségben.

² Bernstein Béla fordítása.

lást, és többek között elrendelte a Templom megtisztítását. Ezalatt a tisztítás alatt találtak a Szentélyben egy tóratekerceset³, amely el volt zárva, hogy ne pusztulhasson el az évtizedeken át tartó bálványimádás alatt, amikor a Tórát majdnem elfelejtették. A király, akit nagyon meghatott ez a felfedezés, összehívott egy Hakél típusú gyülekezést.

„Erre küldött a király és összegyűjtötték hozzá Jehuda és Jeruzsálem véneit mind. Fölment a király az Örökkévaló házába és mind a Jehuda emberei és mind a Jeruzsálem lakói övele meg a papok, a próféták és az egész nép aprajától nagyjáig; és felolvasta füleik hallatára minden szavait a szövetség könyvének, mely találtatott az Örökkévaló házában. Erre felállt a király az emelvényre, és megkötötte a szövetséget az Örökkévaló színe előtt, hogy járjanak az Örökkévaló útján, és hogy megőrizték parancsolatait, bizonyosságait és törvényeit egész szívvel és egész lélekkel, fönntartva e szövetségnek szavait, melyek írva vannak ebben a könyvben. És belépett az egész nép a szövetségbe.”⁴ (2Királyok 23:1–3.)

A leghíresebb Hakél típusú szertartás az a gyülekezés volt, amelyet Ezra és Nehemia hívott össze a Babilonból visszaérkező tömegek második hulláma után. Ezra a Templom egyik kapuja előtt állt, és felolvastott a Tórából a gyülekezetnek, miután Levitákat helyezett el a tömegben, akik el tudták magyarázni az embereknek, hogy mit mond. A szertartás ros hásanákor kezdődött, és szukotig tartott, amikor az emberek „egy átokkal és egy esküvel megfogadták, hogy követni fogják Isten törvényét, amit Mózes által adott át, és hogy megtartják a parancsolatokat, szabályokat és törvényeket.” (Nehemia 10:29.)

A másik utasítás, az utolsó, amelyet Mózes a népnek adott, az ez volt: „Most ird le ezt az éneket, és tanítsd meg a zsidó népnek”, amit a rabbinikus hagyomány úgy értelmez, hogy írni kell, vagy részt kell venni egy Széfer Tóra megírásában. Miért pont ezt a két utasítást adja Mózes, és miért pont ekkor?

Valami mély dolog történik itt. Emlékezzünk, hogy milyen nyersen utasította el Isten Mózes kérését, hogy átkelhessen a Jordánon. „Elég legyen. Ne említsd ezt meg többet.” Ez a Tóra, és ez a jutalma? Ez az, ahogy Isten megjutalmazta a legnagyobb prófétát? Biztos, hogy nem.

Ebben a két utolsó parancsolatban Isten azt tanította meg Mózesnek és rajta keresztül a zsidó népnek, hogy mi az a halhatatlanság a földön. Azért vagyunk halandóak, mert semmilyen élő organizmus nem él örökké. Felnövünk, megöregszünk, meggyengülünk és meghalunk. De mi nem csak fizikai lények vagyunk, hanem spirituálisak is.

Isten megmutatta Mózesnek és rajta keresztül nekünk is, hogy hogyan legyünk egy olyan civilizáció részei,

amely sohasem öregszik el, mert állandóan megújítja önmagát. A Tórának ez a két utolsó törvénye a megújulásról szól, az első a kollektív, a második a személyes megújulásról.

Hakél, a hétévente végzett megújulási szertartás biztosította, hogy a nép rendszeresen visszaemlékezzen a küldetésére. Többször is állítottam már, hogy egyetlen hely van a világon, ahol ez a szövetségmegújító szertartás még szokásban van: az Amerikai Egyesült Államok.

A szövetség koncepciójának fontos szerepe volt az európai történelemben a tizenhatodik és tizenhetedik században, különösen Genfben, Skóciában, Hollandiában és Angliában. Amerikában volt azonban a leginkább érezhető a hatása, ahol a puritán telepesek átvették, és ez a mai napig része a politikai kultúrának. 1789 óta minden elnöki felavató beszéd négyévente explicit vagy implicit módon egy ilyen szövetségmegújító szertartás volt, egy modern formája a Hakélnek. 1987-ben, az amerikai alkotmány kétszáz éves évfordulójának ünnepéskor Ronald Reagan úgy fogalmazott, hogy az alkotmány „egy szövetség volt, amelyet nemcsak magunkkal kötöttünk, hanem az egész emberiséggel... Ez egy emberi szövetség volt, és azonfelül egy Felsőbb Hatalommal kötött szövetség, akihez az alapító atyák sokszor fordultak segítségért.” Amerika feladata szerinte, hogy „állandóan megújítsa a szövetségét az emberiséggel... hogy befejezze azt a munkát, amelyet 200 évvel ezelőtt elkezdett, azt a nagyszerű munkát, amely Amerika küldetése – az emberi szabadság diadala.”

Ha a Hakél a nemzeti megújulás, akkor az a törvény, hogy mindannyiunknak részt kell vennünk egy Széfer Tóra megírásában, a személyes megújulásról szól. Mózes így mondta el az elkövetkező generációknak, hogy nem elég azt mondani, hogy a szüleimtől (vagy nagyszüleimtől vagy dédszüleimtől) megkaptam a Tórát, hanem minden egyes nemzedéknek újra át kell vennie és meg kell újítania azt.

Az egyik legfurcsább eleme a zsidó életnek Izraelből Palo Altoig az, hogy ugyan a zsidók az egyik leglelkesebb használói a modern technológiáknak, és nagymértékben hozzá is járultak annak fejlődéséhez (Google, Facebook, Waze), mégis a mai napig pontosan úgy írjuk a Tórát, mint évezredekkel ezelőtt: kézzel, tollal egy pergamentekersre. Ez nem paradoxon, hanem mély igazság, hiszen azok az emberek, akik magukkal hordozzák a múltat, nem félnek a jövőtől.

A megújulás az egyik legnehezebb emberi vállalkozás. Pár évvel ezelőtt beszélgettem azzal a férfival, aki akkor Nagy-Britannia miniszterelnöke akart lenni. A beszélgetés folyamán azt mondta, „amiért a leginkább imád-

³ Arbanel nehezen hihetőnek találja, hogy csak egy Tóra maradt volna meg, még egy bálványimádó időszakban is, és azt állítja, hogy amit megtaláltak a Szentélyben, annak Mózes saját kézzel írt Tórájának kellett lennie.

⁴ Bernstein Béla fordítása.

kozum, az az, hogy amikor odajutok (a miniszterelnöki rezidenciára gondolt), akkor ne felejtsem el, hogy miért is akartam odajutni”.

Dolgok történnek. A fújó szelek fel-felkapnak minket, olyan problémákba keveredünk, amelyeket nem mi okozunk, és mi csak sodródunk. Amikor ez megtörténik, vagy egyénekkel, vagy intézményekkel, vagy nemzetekkel, az az öregedés: amikor elfelejtjük, hogy kik vagyunk, és miért vagyunk itt. Végül átveszik a helyünket más emberek (vagy szervezetek vagy kultúrák) amelyek fiatalabbak, céltudatosabbak és eltökéltebbek mint mi.

Az egyetlen módja annak, hogy fiatalok, céltudatosak és eltökéltek maradjunk, az időszakos megújulás, amikor emlékeztetjük magunkat, hogy honnan jövünk, hova megyünk és miért. Milyen eszmények mellett vagyunk

elkötelezve? Milyen úton kell továbbhaladnunk? Milyen történetnek vagyunk a részei?

Milyen tökéletesen lett időzítve, és milyen gyönyörű, hogy pont abban a pillanatban, amikor a legnagyobb próféta a saját halandóságával szembesült, Isten átadta neki és nekünk a halhatatlanság kulcsát. Hiszen amikor megtartjuk a szövetség feltételeit, és újra meg újra magunkévá tesszük, akkor továbbélhetünk azokban, akik utánunk következnek, a gyerekeinkben vagy a tanítványainkban vagy azokban, akikre hatással voltunk. Megújítjuk a napjainkat, mint hajdanta.⁵ Mózes meghalt, de az, amit tanított, és amire törekedett, az tovább él.

fordítás • Bálint Lea
forrás • aish.com



Háázinu

Beethoven V. szimfóniája

YISSOCHER FRAND RABBI

a zene és a Tóra közötti kapcsolat

A Tóra magát dálnak nevezi

A tórai vers, melyből a Tóra írásának micváját tanuljuk, azt mondja „És most írd magadnak egy dalt” (5Mózes 31:19). A Tóra magát nevezi dálnak, de vajon miért?

Rav Herzog (XX. század, Írország majd Izrael főrab-bija) egyszer a következő magyarázatot adta: minden tudományterület esetében azt találjuk, hogy ha egy abban nem jártas ember hallgat meg egy elméletet, vagy tekint

tölt el, ha egy új elméletet hall a saját szakterületéről. Egy fizikában nem jártas személy esetében azonban ugyanez az információ nem vált ki semmilyen reakciót. Ez így van számos más tudományágban is.

Viszont ez nem vonatkozik a zenére. Amikor Beethoven V. szimfóniáját hallgatjuk – függetlenül attól, hogy egy zenében jártasak vagy egy laikusok vagyunk –, jelent számunkra valamit. A zene valami olyasmi, amit mindannyian a saját szintünkön tudunk élvezni. Mindenki tud kapcsolódni a zenéhez.

*A zene valami olyasmi,
amit mindannyian a saját
szintünkön tudunk
élvezni*

bele a témába, az nem fogja lekötni vagy örömet szerezni neki. Vegyük a fizikát például: egy fizikust nagy örömmel



⁵ Siralmak 5: 31, Perls Ármin fordítása.

Rav Herzog azt mondja, ezért hívja a Tóra magát dalnak. Egyrészt valaki lehet egy igazi talmud-tudós és tanulhatja a *bereishis barah Elokim*-ot, a Tóra első három szavát, és láthat benne nagy bölcsességet. Másrészt lehet valaki egy öt éves kisgyerek, aki épp csak elkezdett olvasni, és a *bereishis barah Elokim*-ot tanulja, ő is nyer belőle valamit. Minden ember a saját szintjén értelmezi a Tórát. Így utal találóan a hetiszakas az Tórára, amikor azt mondja: „és most írd meg magadnak ezt a dalt.”

Menachem Cion a *binu snos dor vador*-ról

A háázinu hetiszakas verse azt mondja: „Emlékezz az ősidőkre, gondolj az elmúlt nemzedékek éveire; kérdezd atyádat, elbeszéli, nagyapádát, ők elbeszélnek neked” (32:7). Ez a hetiszakas nagyon fontos dolgot, a történelem becsben tartását tanítja meg nekünk.

Nagyon fontos számunkra, hogy megbecsüljük a múltat. Ha valaki felismeri a hagyomány értékét, hogy mi történt az évek során, akkor képes kezelni a jelent. Az embernek kötelessége emlékezni, megérteni és megpróbálni látni az Örökkévaló kezét a történelemben.

Amikor William Shirer megírta *A Harmadik Birodalom felemelkedése és bukása* című könyvét (1959), jelmondatként használta az amerikai filozófus George Santajana idézetét: „Azok, akik nem tudnak megemlékezni a múlt-ról, arra vannak ítélve, hogy megismételjék.” Ez igaz. Meg kell emlékeznünk a történelemről, ha ki akarjuk javítani a múltban elkövetett hibákat.

Alapszinten a következő három szó a versben, ami így szól: *binu snos dor vador* (érts meg minden egyes nemzedéket). Ez a három szó feleslegesnek látszik. Úgy tűnik,

hogy nem más, mint a paszuk kezdetének költői ismétlése. Homiletikus szinten azonban Menachem Cion (XX. századi jeruzsálemi rabbi) nagyon szép értelmezést ad. Igen, meg kell értenünk a történelmet, és tanulnunk kell a történelem leckéiből, és mindezt adaptálni kell jelenünkbe. Menachem Cion szerint a *snos* szó nem a *sana* (év) szóból ered, hanem a *sone*-ből, ami azt jelenti, különböző. Ez egyértelműen azt jelenti, hogy meg kell értenünk az egyes nemzedékek közötti változást.

Nem bízhatjuk magunkat vakon ugyanazokra a szabályokra, melyek a múltban működtek. Ha megpróbáljuk, hamar el fogunk bukni. Minden generáció más és más. Nem mondhatjuk, hogy „így volt, ezért így kell lennie most is”. Ellenkezőleg, tanuljunk a múlt leckéiből, de szem előtt tartva a változásokat nemzedékről nemzedékre. Az idő változik, az emberek változnak, a körülmények úgyszintén. Vannak esetek, amikor változtatni kell, és nem csak arra hagyatkozni, ami volt.

Ha valaki ma félmillió csapatot küldene a normandiai partokra, akkor joggal neveznék örültnek. Míg ötven évvel ezelőtt valóban szükség volt a normandiai partok elleni küzdelemre, ennek a küzdelemnek már vége. Nem tudjuk, és nem is kell mindig ugyanazokat a csatákat lefolytatni.

Meg kell értenünk, hogy minden egyes generációnak megvan a maga problémája, a saját szabályrendszere és a saját körülményei. Meg kell emlékeznünk a régi időről, de az emlékezést társítani kell annak a változásnak a megértésével, amely az egyes nemzedékek között létrejött.

fordítás • Szakács Noémi
forrás • torah.org





Zsidók a szomszédban – Ukrajna

MIKLÓS DÓRI

A szomszédos ország rövid zsidó története

Zsidók a szomszédban sorozatunkban a Magyarország körül található államok zsidó történelmét és jelenlegi vallási életét kívánjuk bemutatni. Az első részben Ukrajnáról lesz szó, mely Európa második legnagyobb országa. Lakosainak száma meghaladja a 44 milliót.

A mai Ukrajna területén az ötödik legnagyobb zsidó közösség található Európában, világviszonylatban pedig a tizenkettedik. Az országban élő izraeliták négy nagyvárosban élnek leginkább. A fővárosban, Kijevben, 110 000-re, Dnyepropetrovskban 60 000-re, míg Harkovban és Odesszában 45-45 ezerre becsülik a zsidók lélekszámát. Az Európai Zsidó Kongresszus 2014-es adatai szerint 360-400 ezer zsidó él összesen az országban.

Az ukrajnai zsidóság történelmében nagyon kevés nyugodt, békés időszakról beszélhetünk. Valamennyi korban pogromok, vérvádak nehezítették a mindennapokat már jóval a II. világháború előtt is. Az orosz forradalom idején és az azt követő néhány évben (1917-1920) becslések szerint több mint 31 ezer zsidót öltek meg. A helyzet ezután sem csillapodott, jelentős számú antiszemita incidens történt 1921-ben is, továbbá a szovjet kormány intézkedései is növelték az antiszemitizmust. A második világháborúban körülbelül 1 millió helyi zsidó vesztette életét. 1959-ben az Ukrajna területén élő izraeliták számát 840 000-re becsülték, 1989-re lélekszámuk közel a felére csökkent (leginkább migráció miatt). A Szovjetunió felbomlása után is sokan döntöttek a külföldre költözés mellett, ekkor leginkább Izraelbe vándoroltak.

XXI. század

A ma az állam területén élő zsidók többségének anyanyelve az orosz vagy az ukrán, a jiddist napjainkban már csak az idősebb generáció tagjai tekintik anyanyelvüknek

(1926-ban még a helyi zsidóság 76%-ának a jiddis volt az anyanyelve). A XX. század elején a jiddis hivatalos nyelv volt az országban, 1917 és 1920 között még az akkori pénzen is szerepelt felirat e nyelven is. A II. világháború előtt az ukrán városi lakosság harmada kötődött a zsidósághoz.

Az ukrajnai zsidóság történelmében nagyon kevés nyugodt, békés időszakról beszélhetünk.

Jelenleg az országban 75 zsidó iskola működik 45 városban (többek között Kijevben, Odesszában, Lvovban, Harkovban), valamint 65 vasárnapi iskolában is tanítják a gyermekeket zsidó vallási ismeretekre. A Szovjetunió felbomlása óta a zsidó élet egyre intenzívebb az országban, zsinagógák és mikvék működnek (rendeltetésszerűen) olyan településeken, ahol viszonylag nagy közösségek élnek. Számos városban külföldi rabbi tevékenykedik.

2007 novemberében az ukrán állam közel 700 tóratekercset adományozott zsidó közösségeknek országszerte (ezeket kárpótlásul kapták a korábban elkobzottakért, megsemmisítettekért). Az Ukrán Zsidó Hitközség 2008-ban alakult meg, kijevi központtal.

A 2010-es években is számos ok szolgált arra, hogy a helyi zsidók elhagyják szülőföldjüket. A 2012-es parlamenti választásokon a Szvoboda nevű szélsőjobboldali párt első ízben bejutott a parlamentbe (10,5%-al), nem meglepő módon tagadják antiszemita mivoltukat. 2014-

ben a donetszki zsinagógát rongálták meg. Az antiszemita jelképek falra festése mindennapos jelenségnek számít. 2014-ben 1000 fő alijázott, ekkor leginkább az akkor kitört ukrán forradalom miatt.

A negatív történesek mellett érdemes szót ejtenünk a jó dolgokról is. 2012-ben Dnyepetrovzszkban megnyílt a világ legnagyobb Zsidó Közösségi Központja, a Menóra Center. A központban zsinagóga (az épületkomplexum az Arany Rózsa zsinagóga köré épült), konferenciatermek, szállodák, kóser éttermek és kávézók, kiállítóterem, edzőterem és a „Zsidó Emlékezet és Holokauszt Ukrajnában” múzeum működik, 20 000 négyzetméternyi területen.

Kijev

A jelenlegi fővárosban leginkább a XIX. században virágzott a zsidó élet, az ország legnagyobb közössége volt itt található. 1815-ben 1500 zsidó élt a városban, közel 100 évvel később, 1913-ban pedig már 81 000. Bár a közösség növekedett, számos próbatételen estek át a helyi zsidók, számos vérvád és pogrom nehezítette az életüket.

A Brodsky zsinagógában a mai napig aktív vallási élettel találkozhatunk. A városban olyan személyek születtek, mint a Tevje, a tejesember című könyve által világhírűvé vált Solem Áléjhem és Golda Meir, egykori izraeli miniszterelnöknő is. Tevje megalkotójának lakásmúzeuma is felkereshető, ahol az író egy-két személyes tárgyát, kézíratait és a méltán híres, későbbi Hegedűs a háztetőnről készült plakátokat mutatják be.

Odessza

Ukrajna harmadik legnagyobb zsidó közössége Odeszsa városában található. A Fekete-tenger partján fekvő kikötővárosban napjainkban 45 000 zsidó él, 1939-ben 200 000 izraelita lakott itt (ez az akkori népesség harmada), ezzel a kor második legnagyobb közössége volt itt található (a kijevi után).

Miután a holokauszt túlélői visszatértek a városba (108 000 fő), itt alakult ki az egyik legnagyobb zsidó központ a Szovjetunió belül. Azonban ez nem mutatkozhatott meg nyíltan a közösségi életben. Számos rendelet nehe zítette a vallásgyakorlást, 1959 és 1965 között nem működhetett a helyi pászka gyár, vallási összejöveteleket pedig nyíltan meghirdetni ezen időszakban életveszélyes volt. Nem véletlen, hogy 1968-ban jelentős létszámú zsidó család vándorolt Izraelbe. Az 1970-es években a kivándorlási tendencia tovább folytatódott, a Szovjetunió felbomlása után még gyorsabbá vált.

A jelenlegi közösség alapjai 1991-ben jöttek létre, főként nemzetközi szervezetek segítségével. A vallási élet ekkor az Osipova utcai zsinagóga köré szerveződött. A közösségi központként is működő Odesszai Zsidó Könyvtár kapui 1994-ben nyíltak meg. Héber, jiddis, ukrán, orosz és angol nyelvű könyvek alkotják a könyvtárlományt.

Jelenleg két óvoda, két iskola és négy vasárnapi iskola működik a városban.

Kijev sétálóutcája



A hónapokban rejlő erő

RÉTI ESZTER

Elul és Gád törzsének meglepő kapcsolata

Minden időszak új lehetőség a perspektíaváltásra, illetve egyfajta szemléletmód mélyítésére. Bné Jiszáchár szerint minden hónapnak megvan a maga isteni attribútuma, de Izrael szerepe az, hogy ezt cselekedeteivel befolyásolja. Olyan, mintha a lehetőség benne lenne a levegőben, de rajtunk áll, mi valósul meg belőle.

Mondhatni, a hónapokban rejlik az az erő, hogy mi is történhet bennük, illetve bennünk. Lássuk, mi vár ránk az őszi ünnepekre készülődve.

Elul: ein mazal l'Israel („Izraelnek nincs mázálja?”)

Bölcsseink tanítása szerint minden hónap megfeleltethető valamelyik törzsi vezetőnek. Elul hónapja Gáddal van kapcsolatban. Maga a גַּד szó jó szerencsét jelent. Amikor Lea megszülte Gádot, azt a „jó szerencsének” tulajdonította, innen a név. Miért pont Gád elul vezetője? Ennek megválaszolásához vegyük szemügyre a mazal és a zsidók kapcsolatát. Van egy tanítás, amely a szerencse, azaz a mazal és a zsidók közti viszonyt érdekes aspektusba helyezi. „Ein mazal l'Israel” – szól a mondás. Mit jelent ez, és mit üzen a számunkra? Miért olyan fontos, hogy mindez elul hónappal kapcsolatosan merül fel?

Az Örökkévaló minden népnek „adományozott” egy mazalt, amelyet akár csillagjegynek is fordíthatunk. Izrael népét viszont személyes gondviseléssel látta el. Amikor Ábrahám megtudja, hogy Sárával gyermekük lesz, meglepődik, mert a csillagokból más sorsot olvasott ki magának. Mégis a válasz: Ávrámnak nem lehetett, Ávráhámnak lehet gyermeke. Ábrahám kapott egy ת betűt, egy isteni betűt, amelyet cselekedetei révén érdemelt ki. Mit jelent ez? Azt, hogy Ábrahám azáltal, ahogy élt, megváltoztatta a sorsát! Tehát kikerült a csillagok „jós-lata” alól. És pontosan milyen cselekedetek által? A ת a transzcendens felé való törekvést szimbolizálja, magát a Chumást, illetve a Tóra szerinti életmódot. Ebből az derül ki számunkra, hogy a tóratanulás és imádkozás által az ember felülírhatja a sorsát.

Van még egy fontos momentum, amellyel elérhető ez a változás. Ez pedig az oly sokszor emlegetett tsuva, viszszerzés. Mint bölcsseink tanítják, kegyesség nélkül nem tudna fennmaradni a világ, mivel az emberek bűnöznek, és ha csak ítélet lenne, megszűnne létezni minden létező. A megbánás, visszatérés, tehát a tsuva az, aminek a lehetősége kezdetektől fogva fennáll annak érdekében, hogy

a világ megmaradjon. A megfelelően végzett tsuva által új emberek lehetünk, új nevet kaphatunk, ezáltal új sorsot kovácsolva magunknak.

A mazal alapvető velejárója a teremtésnek. Ezt átírni csak a zsidóknak áll módjukban azzal, hogy Tórát tanulnak, imádkoznak, és az érdemek gyűjtése által (micvák teljesítése) megváltoztatják saját maguk és az egész nép sorsát.

Releváns kérdés tehát elulban, hogy visszatérünk-e, követjük-e az Örökkévaló útmutatását, hogy ezáltal érdemesüljünk a kegyességére, és kikerüljünk a mazal hatásköréből?

Végezetül: mit jelent tehát Gád mint a hónap vezetője? E hónapban rejlik a lehetőség, hogy jó sorsot kovácsoljunk magunknak.

Amikor az ember kihívás elé állíttatik, valójában nemcsak az derül ki, helyt áll-e benne, hanem az is, hogy ha nem sikerül, akkor mit kezd a kudarccal.

És az, hogy „Ein mazal l'Israel”? Israel teremtettségének célja, hogy spirituálisan fejlődjön. Csak az Örökkévaló az, aki vezeti a sorsát, azaz a sorsunkat, amelyet mi magunk befolyásolhatunk cselekedeteinkkel, döntéseinkkel.

Tsuva szeretetből

Fentebb már említettük, hogy milyen hatást érhet el a megfelelően végzett tsuva. Ebből felmerül a kérdés: lehet nem megfelelően tsuvát csinálni? Talán túl éles lenne azt mondani, igen, ezért inkább úgy fogalmaznánk: lehet kevésbé hatékonyan és igazán hatékonyan. Mi rejlik a hatékonyság mögött? A válasz meglepő s egyben triviális: szeretet.

Az aranyborjúval elkövetett bűnt követően Mózes újra felment a Szinájra (ros hodes elutól jom kipurig), imádkozott a népért, és az Örökkévaló meghallgatta a könyörgését. Mózes lehozhatta újra a kőtáblákat, amelyek az Örökkévaló kegyességéről és szeretetéről adtak tanúbizonyságot. Ez a fajta viszony, a kötelék megerősítése és a szeretetteljes kegyesség meghatározza elul karakterét. Ezért van, hogy ebben az időszakban erőteljesebben és fókuszáltabban lehet visszatérni a helyes útra, illetve megbánni azt, amiben hibát követtünk el. Ádám és Éva, amikor ettek a tiltott gyümölcsből, összekeveredett bennük a jó és a rossz, nem tudták többé elválasztani, illetve megkülönböztetni azokat, bensőjükbe vált. Ezért van minden emberben jelen mind a két esszencia. Amikor elulban visszatérésre buzdítjuk magunkat, valójában a jó és rossz elkülönítését is tesszük, véli Bné Jiszáchár. Fontos azonban, hogy ez az önmagunk feletti ítélkezés és belátásra jutás az Örökkévaló iránt érzett szeretetből táplálkozzon. Ne a büntetés elkerülése motiváljon bennünket, hanem a jóra való törekvés, a kapcsolat megújítása azzal, akinek mindent köszönhetünk.

Tisri: tanuljunk a hibáinkból!

Van egy kabalista koncepció, miszerint minden hónap megfeleltethető a Tetragrammaton betűi valamilyen kombinációjának, amely valamely tórai paszukból eredeztethető. A tisrire vonatkozó paszuk az alábbi: „Mikor meglátták őt a Fáraó főemberei, dicsérték őt a Faraónak, és elvitték az asszonyt a Fáraó udvarába.” (1Mózes 12:15.)

Rámbán a következő véleményen van: Ábrahám nem jó döntést hozott akkor, amikor Egyiptomba ment Sárával az éhezés elől. Valójában nem bízott az Örökkévalóban, hogy biztosít nekik élelmet. E döntés által bajba kerültek ők is és később leszármazottjaik is, akik majd az egyipto-

mi fogságba kerülnek. Ebből tehát Rámbán szerint az is következik, hogy ősatyáink cselekedetei előrevetítik népünk sorsát, megteremtik vele jövőnket.

Az erre a paszukra vonatkozó misna szerint Ábrahám megfelelt a vizsgán. Hogyan hozható összhangba a misna és Rámbán véleménye?

Arról lehet szó, hogy amikor az ember hibázik, valójában még nem bukott meg. Ha belátja tévedését, megbánni mutat, és a jövőben nem követi el még egyszer, akkor megfelelt. Miért? Az Örökkévaló tudja, hogy az ember nem élheti le az életét hibázás nélkül. Amikor az ember kihívás elé állítatik, valójában nemcsak az derül ki, helyt áll-e benne, hanem az is, hogy ha nem sikerül, akkor mit kezd a kudarccal. Képes lesz-e az esésből felállni, és újra kezdeni, tanul-e a hibájából a jövőjére nézve?

A fentebb említett történet Ábráhámmal tehát több szempontból fontos tanítást hordoz. Felhívja a figyelmet arra, hogy senki, még a legnagyobb cádikok sem mentesek a hibázás lehetőségétől. Ugyanakkor a fókusz a hibák javításán, az azokon való továbblépésen van. Még a jelentéktelennek tűnő tórai történetek is hordoznak számunkra tanítást, ősatyáink és anyáink cselekedeteinek megismerése segít abban, hogy saját döntéseinkben is észrevegyük a felelősséget és tudjuk, hogy ha rossz útra is tévedtünk, van visszaút.

Összességében tehát elul és tisri magában hordozza a lehetőséget, hogy ráismerjünk, milyen a viszonyunk az Örökkévalóval, melyik ponton állunk most életünkben, és mit s hogyan kell tennünk annak érdekében, hogy ez pozitív irányba változzon.

Forrás:

Zvi Ryzman: The Wisdom in the Hebrew Months.
Vol I. ArtScroll, 2009.





Hogyan válj álmaid emberévé

RABBI YICHÁK SHER

Nem véletlen, hogy József ros hásánákor válik reménytelen helyzetben lévő rabszolgából Egyiptom alkirályává

A világ teremtése mellett más jelentős események is történtek ros hásánákor, mint például József kiszabadulása a börtönből (Egyiptomi gazdája koholt vádjai miatt töltött börtönben néhány évet). József szabadulása és az újév közötti kapcsolat megértése az ünnep új értelmezését kínálja.

József Jákob kedvenc fia volt, Jákob imádott feleségének, Ráhelnek a gyermeke. Arra született, hogy a törzsek vezetője legyen, egy spirituális nagyság, akinek elsődleges feladata az Örökkévaló üzenetének közvetítése az egész emberiség számára. József különleges szerepét és feladatát profetikus álma is megerősítette, melyben fivérei meghajolnak előtte, mint király előtt.

Tizenhét éves korában azonban minden összedőlni látszik körülötte. Testvérei először meg akarják ölni. Ruvén hatására megkegyelmezik neki, és egy mély gödörbe dobják (amelyről nem is sejtik, hogy tele van kígyókkal és skorpiókkal). Végül úgy döntenek, hogy eladják az arra járó kereskedőknek, hogy rabszolga legyen egy távoli országban. A családja kitagadta őt, reményei meg hiúsultak, óriási távolságba került nagyratörő vágyainak megvalósulásától. Értelmetlen rabszolgasors várt rá.

A keserű rabszolgasors további nehézségekkel párosult. Megvádolták a ház úrnőjének bántalmazásával, ezért börtönbe került. József arra számított, hogy az élete hátralévő részét egy börtöncellában kell eltöltenie. Reményei, álmai szertefoszlanak látszanak.

Ám egyetlen nap alatt József eljut élete mélypontjáról a legnagyobb magasságba.

Ekkor, ros hásánákor egy küldött érkezik a fáraótól, hogy kihozza Józsefet a börtönből, aki hirtelen a fáraó, a világ legnagyobb királya előtt találja magát. Miután megfejtí a király álmát, előléptetik a fáraó helyettesévé. Megkapja a királyi pecsétgyűrűt, előkelő ruhát ölt, és nagy tisztelet övezi, mikor a királyi hintón utazik. Egy nap alatt, ros hásánákor József egy reménytelen helyzetben lévő rabszolgából és börtönlakóból Egyiptom erős alkirálya lett. Gyermekkori álmainak beteljesülése már nem a fantázia szüleménye, hanem a közeli valóság.

A mi életünkben is bekövetkezhet ilyen hirtelen irányváltás ros hásánákor. Az újév az a nap, amikor drasztikus változások történhetnek. A világ minden évben megújul, újratelemződik. Az Örökkévaló ítéletet mond minden teremtmény felett, és eldönti, hogyan teremtsd újra a következő évre. Ez óriási lehetőség a számunkra. Mivel a teremtés megújul ros hásánákor, a korábbi évhez képest

*Józsefhez hasonlóan
a mi életünkben is
van szolgaság, rabság,
csalódás.*

*Vajon ki tudunk-e mászni
a gödörből, és olyanná
tudunk-e válni, mint
szeretnénk?*

más emberré válhatunk. Őszinte imával és bűnbánattal az Örökkévaló a múltbéli megpróbáltatások nélkül is újjá tud minket teremteni.

Nem várhatjuk, hogy a változás drasztikusan, egy nap alatt megtörténjen. Azonban a naptárban vannak olyan különleges napok, mint ros hásáná is, amikor különleges égi segítséget kaphatunk a gyorsabb fejlődéshez, hogy minél magasabb szintet érthessünk el. Például ha valaki nem tud uralkodni az indulatain, megújulhat egy olyan képességgel, hogy érzelmeit kontrollálni tudja, és kiegyensúlyozottabb emberré váljon. Senkit sem kötnek a korábbi megszokásai és problémái, új ember válhat mindenkiből. Képzeljük el, milyenek is szeretnénk lenni, őszintén bánjuk meg bűneinket, odaadóan imádkozzunk

ros hásánakor, és az Örökkévaló biztosítja az eszközöket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy olyan emberré váljunk, amilyenek lenni vágyunk.

Ha igazán változni akarunk, és megteesszük a szükséges erőfeszítéseket, akkor idővel érezhetjük megújulásunkat, átalakulásunkat.

Józsefhez hasonlóan a mi életünkben is van szolgaság, rablás, csalódás. Időnként a hibáink áldozatává válunk, elveszítjük a kapcsolataink nyújtotta kapaszkodókat, és kétségbe esünk. Vajon ki tudunk-e mászni a gödörből, és olyanná tudunk-e válni, mint szeretnénk?

Amikor le vagyunk hangolódva, jusson eszünkbe József története. Ros hásánakor József a kétségbeesés mélyéből királyi magasságokba emelkedett. Ha megragadjuk az e napban rejlő lehetőséget, akkor megújult erővel és optimizmussal emelkedhetünk ki a küzdelmeinkből, és ez el-kísér egész évben.

fordítás • Stern Goldi

forrás • aish.com

Engedj be

DINA COOPERSMITH

Adjunk helyet az Örökkévalónak ros hásánakor

Az újévet megelőző hónap, elul neve úgy is ismert, mint a következő néhány héber szó mozaikszava: Ani l'dodi v'dodi li – „én a kedvesemért és a kedvesem értem”. Ebben a hónapban különleges lehetőségünk van közelebb kerülni az Örökkévalóhoz, a „dod”-hoz, kedves barátunkhoz, aki izgatottan várja, hogy halljon rólunk.

Azonban ahogy ros hásáná közeledik, és megkezdődik a tíz bűnbánó nap, az Örökkévalót már „Avinu Malkeinu”-nak hívjuk – Atyánk és Királyunk. Mi lett a „baráti” Örökkévalóval, akit eddig ismertünk? Mi ez a hirtelen váltás a szeretetből és közelségből egy szigorú királyi alaktól való félelemre?

Az idegentől a barátig és családtagig

Elulban az Örökkévaló egy látogató barát, aki kopog az ajtónkon, ahogy az Énekek énekében látjuk (5.2): „a barátom (dodi) hangja kopog”. A kérdés a következő: halljuk-e a kopogást? És ha igen, kinyitjuk-e az ajtót, és beengedjük-e Őt?

Elul hónapban az Örökkévaló már nem az az idegen, akit állni hagyunk a zárt ajtó előtt. Ő a közeli barátunk, akit szívesen látunk az otthonunkban, remélve, hogy marad is egy ideig. Amikor a behívott vendég távolról érkezik, kinyitjuk az ajtót, segítünk neki bejönni a csomagjaival, elpakoljuk a dolgait a szobában, hogy helyet csináljunk neki, áthúzzuk az ágyat és gondoskodunk róla, hogy otthon érezze magát.

Hasonlóképp gondoskodnunk kell arról, hogy az Örökkévaló jól érezze magát az otthonunkban, mint ven-

dég. Először is egy pár dolgot el kell távolítanunk, hogy helyet csináljunk a számára. Vagyis helyet kell csinálnunk a szívünkben. Nagyon udvariatlan lenne, ha tudomást sem vennénk a vendégünkről. Időt kell szakítanunk a számára, olyan témákról kell beszélünk, amelyek érdeklik Őt, meg kell kérdezni, mit szeretne, és hogyan tudunk a kedvében járni. Ez elul hónap feladata, amikor „én a kedvesemért [vagyok] és a kedvesem értem”.

Mennyi helyet kell biztosítanunk az Örökkévaló számára? Az Énekek énekéről szóló Midrásban ez áll: „Nyiss egy akkora nyílást számomra, mint a lyuk a tűn és cserébe én annyira megnagyítom, hogy egy szekér is átférjen rajta.” Az Örökkévalónak csak akkora nyílásra van szüksége, mint a lyuk a tűn. Ha te megteszed az első lépést, és beengeded az Örökkévalót az életedbe egy picit

*hogy az Örökkévaló
jól érezze magát az
otthonunkban először
is egy pár dolgot el kell
távolítanunk, hogy helyet
csináljunk a számára*

lyukon keresztül, nagyságrendileg nagyobb eredményt fogsz látni.

Hogy ültetjük ezt át a gyakorlatba elul idején? A hely előkészítését az Örökkévaló számára kezd el azoknak az akadályoknak és vágyaknak az eltüntetésével, amelyek elterítene az úttól. Minden embernek más formában jelennek meg ezek az akadályok. Van, akinél ez azt jelenti, hogy túl sok időt tölt az internet böngészésével, tévézéssel vagy moziban. Mások mértéktelenül esznek, vagy nem tudják megosztani a vagyonukat másokkal, megint mások hajlamosak szavakkal, hazugságokkal vagy hűtlenséggel megsérteni szeretteiket. Ez az az idő, amikor szembesülhetünk az értékeinkkel, prioritásainkkal, áthelyezhetünk néhány bútordarabot, és cselekvési tervet készíthetünk az átszervezéshez.

A Kotzki Rebbe azt mondja, hogy az Örökkévaló csak akkor nagyítja meg az apró nyílást, ha az állandóan nyitva van, úgy, mint a tűé. Nem csukódhat be néhány nap után. Az Örökkévalót – vagy saját magunkat – nem lehet becsapni időleges változtatásokkal, hogy néhány hónap múlva ugyanott találjuk magunkat, ahonnan indultunk.

Ahogy közeledünk ros házá felé, határozottan el kell szánunk magunkat, hogy egy állandó, meghatározott helyet hozunk létre, ahol az Örökkévaló jól érzi magát, a család része lesz, és beköltözik az otthonunkba. Nemcsak egy hétre toljuk félre a dolgokat, és várjuk, hogy a vendég távozzon, hogy ismét visszakapjuk a szabad helyünket.

Hanem apró lépéseket teszünk az életünkben ott, ahol tudjuk, hogy valamin javítanunk kell, és ezt a kis területet átengedjük az Örökkévalónak. Most ez az a hely, amit Ő a magáénak tudhat. Ez lehet kezdetben kicsi, de az Ővé. Az állandó tartózkodási helye. Az Örökkévaló a család része lesz, az „avinunk”, apukánk, aki közel költözik hozzánk!

Megkoronázni a királyt

Ros házákor megváltozik a viszonyunk az Örökkévalóhoz, a szeretett barátból Király lesz. Rájövünk, hogy Ő nem csak egy vendég a háznál. Nem is egy idős apuka, akit beengedünk az otthonunkba. Hanem Ő a Király! Ez az Ő háza. Ő a házigazda, és jó szándékkal ellát minket minden szükségletünkkel, hogy kényelmes és termékeny életet élhessünk. Ros házákor királlyá koronázzuk az Örökkévalót, nem feledve, hogy az egész világ és benne minden az Ővé. Mindegyikünkkel célja van. Ezt figyelembe kell vennünk az újév első napján, amikor beállítjuk a GPS-ünkön az útirányt az elkövetkezendő évi utazáshoz, és kijelöljük céljainkat és prioritásainkat. Ez kell legyen a jövőképünk.

Nem mi csináljuk a helyet az Örökkévalónak; Ő az, aki helyet ad nekünk.

fordítás • Stern Goldi
forrás • aish.com



Lehet egy kérdésem?

SIMON APISFORD RABBI

Néhány kérdés a fontos dolgok tisztázásához

A zsidó gondolkodás sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonít az ünnepeknek, nem csak régen történt eseményekre való emlékezésként tekint rájuk. Ros hájáná egyértelműen több mint valami zsidó január elseje. A legfontosabb lehetőség, amelyet ekkor kapunk, hogy tisztázhatjuk magunkban, mik élveznek elsőbbséget az életünkben. Nincs is alkalmasabb időpont ennél, hogy feltegyünk magunknak néhány alapvető kérdést, hogy tisztázzuk – és emlékeztessük magunkat –, mi az, ami igazán fontos számunkra, és kik akarunk lenni igazából.

Az alábbi kérdések némelyikén elmélkedni igazán időszzerű lehet az ítélet napján:

1. Mikor érzem, hogy az életemnek valóban van értelme?
2. Milyen gyakran fejezem ki az érzelmeimet azoknak, akik a legtöbbet jelentik a számomra?
3. Van-e olyan eszmény, amelyért képes lennék meghalni?
4. Ha újraélhetném az életem, lenne-e, amit másképpen csinálnék?
5. Mi az, ami mindennél boldogabbá tenne a világon?
6. Mi a három legnagyobb eredmény, amelyet elértem az elmúlt évben?
7. Mi a három legnagyobb hiba, amelyet elkövettem az elmúlt évben?
8. Mi az a dolog, amit legjobban bánnék, ha nem fejezném be a következő évben?
9. Mi lenne az a dolog, amit megtennék, ha tudnám, hogy nem bukhatok el benne?
10. Mi a három legfontosabb cél az életemben?
11. Mit teszek azért, hogy elérjem őket?
12. Milyen konkrét lépéseket tehetek a következő két hónapban, hogy elérjem őket?
13. Ha adhatnék három tanácsot a gyermekeimnek, melyek lennének azok?
14. Mi a legfontosabb döntés, amelyet meg kell hoznom ebben az évben?
15. Milyen döntés meghozását kerültem el az elmúlt évben?
16. Mit tettem az elmúlt évben, ami miatt a legbüszkébb voltam magamra?
17. Mikor érzem magam legközelebb az Örökkévalóhoz?
18. Tudom-e, hogy hol szeretnék tartani egy, három, öt év múlva?
19. Melyek a legfontosabb emberi kapcsolatok az életemben?

20. Az elmúlt évben ezek a kapcsolatok erősödtek, fejlődtek, vagy inkább ellaposodtak?

21. Mit tehetek ezeknek a kapcsolatoknak az ápolásáért a következő évben?

22. Ha megváltoztathatnék egy dolgot magammal kapcsolatban, mi lenne az?

23. Ha megváltoztathatnék egy dolgot a vallási életemmel kapcsolatban, mi lenne az?

Egy 1–5-ig terjedő skálán, mennyire fontosak a következő dolgok számodra? Maximum három 5-öst és 4-est adhatsz, és legalább két 1-est, 2-est és 3-ast kell adnod.

1. Család
 2. Jó oktatásban részesülni
 3. Hozzájárulni a közösségem életéhez
 4. Házasság
 5. Spiritualitás
 6. Népszerűnek lenni
 7. Elismertnek lenni
 8. Pénzügyi siker
 9. Zsidónak lenni
 10. Kollégáim elismerése
 11. Önmegvalósítás
 12. Segíteni másoknak
 13. Jó zsidó oktatásban részesülni
 14. Hozzájárulni az emberiség életéhez
 15. Lelki béke
 16. Hogy gyerekeim legyenek
 17. Hogy álmaim otthonában éljek
 18. Önismeret
 19. Jó zsidó oktatást biztosítani a gyermekeimnek
- Sikeres és értékekkel teli újévet!

fordítás • Hámori Zoli
forrás • torah.org

*Ros hájáná: az ünnep,
amikor tisztázhatjuk,
hogy mely értékek szerint
fogunk élni a következő
évben*

Három rövid gondolat az újévre

Inspiráló gondolatok, melyek elkísérnek minket egész évben

TOBA SCHIFFREN
Levelek

Egyszer lakott nálam egy vendég, akitől egy nagyon szép szokást tanultam, amelyet azóta is gyakorolok. Ahogyan a legtöbbünket, a vendégemet is rengeteg társadalmi szervezet keresi meg, hogy cedákát, anyagi támogatást kérjen tőle különböző ügyekhez. Annak ellenére, hogy mint legtöbbünknek, neki sincs lehetősége minden ügyet támogatni, mégis kézbe vesz minden levelet, és mond egy rövid imát az Örökkévalóhoz, hogy adjon meg mindent, amire az adott egyénnek, családnak szervezetnek szüksége van.

Ez az ötlet megváltoztatta a családom életét. Azóta az ajtónk mellett két kupacban vannak az ilyen jellegű levelek, és mindig, amikor a családból bármelyikünknek van néhány másodperce – akár csak kifelé menet a házból – felvesszünk egy levelet az első kupacból, mondunk egy áldást a levél írójáért, néhány sort a zsolnárokból, és leteszszük a levelet a másik kupac tetejére, ahol a már kézbe vett leveleket gyűjtjük.

Ez csak néhány másodpercnyi időt vesz igénybe, és mégis örökké tart. A legkisebb energiabefektetéssel nem kevesebbet érünk el, mint hogy segítünk a testvéreinknek, a világ bármely részén is legyenek, törődést és megnyugvást nyújtunk azoknak, akiknek szükségük van rá.

CHARLIE HARARY
Megváltoztatni a világot

Egyszer lehetőségem volt néhány órát együtt tanulni Rav Noach Wienberggel. Ahogy az irodájában ültem, egyszer csak hozzám fordult, és azt kérdezte: „Charlie, meg tudod változtatni a világot?” „Nem” – válaszoltam. „Nem?” – folytatta faggatózást. „Igen” – mondtam. „Igen?” – kérdezett vissza Rav Wienberg. Ezen a ponton fogalmam sem volt mit feleljek, valami olyat akartam mondani, hogy: „Nem, igen, Isten óvja a királynőt, imádom a zsidóságot.” Végül Rav Weinbergerhez fordultam, és azt mondtam: „Rabbi, nem tudom mit feleljek erre a kérdésre.”

Újra rám nézett, és újra megkérdezte: „Meg tudod változtatni a világot?” „Nem tudom a választ.” „Meg tud ölni egy ember hat milliót?” Erre végre tudtam a választ. „Igen.” – válaszoltam. „Meg tud menteni egy ember hat

milliót?” „Gondolom, igen.” „Akkor miért nem tette meg senki?” Mivel nem tudtam mit válaszoljak, így folytatta:

„Megmondom neked miért. Azért, mert amikor reggel felkelünk, és belenézünk a tükörbe, mit mondunk magunknak? Csak ne engem, én nem tudom megcsinálni. De amikor Adolf Hitler felkelt reggel, mit mondott magának? Meg tudom csinálni. Ő megértette, hogy mekkora dolgot képes egy ember véghezvinni, és hogy egy ember meg tudja változtatni a világot. Az a probléma, hogy mi nem bízunk saját magunkban. Fogalmunk sincs róla, kik vagyunk valójában, és mit vagyunk képesek elérni.”

Rav Weinberg egyszer csak hozzám fordult, és azt kérdezte: „Charlie, meg tudod változtatni a világot?”

Érdemes alaposan megfontolni ezeket a szavakat. Mindannyian elérhetjük a lehetetlent. Minden azzal kezdődik, hogy elkezdünk hinni magunkban. Amint ezt elértük, a határ a csillagos ég.

DR. DAVID PELCOVITZ
Önbizalom

Még mielőtt megtanítanánk a gyermekeinknek az ábécét, van valami más, amit megtanítunk nekik, ez pedig a Mode Ani. Minden reggel gyerekeinkkel együtt kifejezzük hálánkat az Örökkévalónak, hogy még egy értékes napra visszalehelte belénk a lelkünket. De pontosan mit is mondunk?

„Köszönöm neked, örökké élő Uralkodó, hogy irgalmadban visszaadtad belém lelkemet: nagy a Te bizalmad.” Ezekben az utolsó szavakban találhatjuk a világon az egyik legbátorítóbb és legfelemelőbb üzenetet. Minden egyes reggel – magyarázza a lublini Ráv Tzadok – az Örökkévaló visszaadja a lelkünket. De ezzel nem-

csak újraéleszti a testünket, hanem valami egyebet is elárul nekünk: „Bízom benned, Te nagyon értékes és különleges vagy, hiszek benned!” A Mode Ani utolsó szavai – „nagy a Te bizalmaid” – arra utalnak, mennyire bízunk bennünk az Örökkévaló, hogy bármit elérhetünk, hogy igazán nagyszerű emberekké válhatunk. És ha az Örökkévaló hisz bennünk, akkor nekünk is hinnünk kell magunkban.

Van valami, amit meg kell értenünk, és be kell fogadnunk, ahogy Ráv Tzadok nagyon szépen megfogalmazza: „Ahogy hinnünk kell az Örökkévalóban, úgy kell hinnünk magunkban is.”

fordítás • Hámori Zoli
forrás • TorahAnytimes

Tanulni? Barátkozni? Sábeszolni? Ünnepeelni? Idén is a Lativban!

Milyen programokat kínál nektek a Lativ idén?

Mit is kínál a Lativ az idei tanévre? Nézzük csak: jó hangulatot barátokkal, remek közösséget, kiváló tanárokat, akikkel és akiktől élvezet tanulni, pozitív hangulatot, ízletes sábeszi lakomákat, közös ünnepléseket, a kihagyhatatlan és mindenki szerint utánozhatatlan Sábátot Ráckeven és Simontornyán (ha nem voltál még – el kell jönnöd!, ha voltál – el kell jönnöd!), a Forrás újságot, amelyből rengeteg inspirációt meríthetsz, és idén egy berlini utat is. Van ennél jobb hely? Szerintünk nincs! Szeretettel várunk, ha már lativos vagy, és akkor is, ha csak most ismerkednél meg velünk.

Még idén – készülj az ünnepekre velünk!

Az első oktatási nap szeptember harmadikán lesz, ekkor már ros hájánára készülünk. Idén is Ráv Keleti éneke fog inspirálni minket az újévi imákra és hangulatra, Kardos Dániel fogja gitáron kísérni. Két napra rá, szeptember ötödikén a nagyünnepeket tárgyaljuk meg. A hónapban még két tanítási nap lesz, tizenkettedikén és tizenhetedikén. A programról a Facebookon és a honlapon tájékozódhattok.

Ünnepeld velünk az újévet – lakomával!

Ros hájáná mindkét estéjén (szeptember 9. és 10.) közös ima és szeuda lesz.

Szukotra öt közös programot tervezünk. Szeptember 23-án az ünnep bejövételét imával és szeudával köszöntjük, másnap pedig ünnepi ebédet tesszük még inkább feledhetetlenné a sátras ünnepet.

Szeptember 26-án megtartjuk a Lativ hagyományos szimchát bét hásoéva ünnepségét, a Lativ sátorban. Lesz enni-inni, tánc, zenekar, jó emberek és még jobb hangulat!

Szeptember 28-án, szukot szombatján szombatköszöntő ima és étkezés lesz a sátorban, szombaton napközben pedig sábatí ebédre várunk Titeket!

Oktatás, ösztöndíjprogram – gyere, tanulj velünk!

A tematikus programunk október 8-án kezdődik, idén is minden hétfőn és szerdán várjuk a tanulni és barátkozni vágyókat.

Minden tanítási nap első része 18:00-tól 18:45-ig tart, két tematikus csoportban. Az egyik csoport modern hébert tanul különböző szinteken. Tanfolyamunk húszórás, október 8. és december 17. között. A szintfelmérő ok-





tóber 3-án lesz. Természetesen szeretettel várunk akár teljesen kezdőket is. Ezzel párhuzamosan a másik tematikus csoportnak a hetiszakaszból való elmélyedést kínáljuk, a Tóra eredeti héber szövegét tanuljuk (nyelvtanulásnak sem utolsó ez sem!) kommentárokkal.

A második szegmens 19:00-19:45-ig tart. Ebben az időszakban előadást hallgathattok különböző zsidó vallási témákban. Idén nyolc témát tervezünk, tehát egy adott hónap minden tanulási napján más-más előadót hallgathatok, más-más témakörben. Idén is olyan témákat kínálunk, amelyek érdekesek, relevánsak, segítenek elmélyülni a zsidóságból. Egy kis kedvcsináló: idén az egyik sorozatunk a jiddiskájt alaptémáiba enged bepillantást, aminek segítségével minden fogalom, amelyel napi szinten találkozhatunk zsidó körökben, tiszta és érthető lesz. Ezenkívül tervezünk egy sorozatot arról is,



hogy milyen kihívásokkal szembesülünk az életünk során, és mit tanít a zsidó bölcsesség arról, hogy hogyan kell megoldanunk őket.

A program harmadik részében folytatódik a közkedvelt Latív Plusz Szeminárium (LPSZ), ahol eredeti nyelvű, előre kiválasztott Chumás- és Misna-szövegekkel foglalkozunk. Idén is Domán Sije lesz az LPSZ vezetője, aki szokásához híven a legérdekesebb és legszélesebb spektrumú értelmezéseket mutatja be nekünk.

A holnapon mindig megtalálhatjátok a friss információkat a tanulóprogrammal kapcsolatban, így azt is, hogy milyen sorozatok lesznek még. A magas ösztöndíjak idén is elérhetők lesznek, hogy még nagyobb legyen az inspiráció!

Sábáton

November 1. és 4. között ismét sábatonozunk! Négy napon keresztül együtt vagyunk egy vidéki, többszobásos hotelben, kóser környezetben, wellness-programmal, állandó tanúlással, a szombat megünneplésével, szeudákkal, barátokkal, külföldi vendégekkel és vendégelőadóval. Ezt nem szabad kihagyni!

A tavaszi Sábátot hagyományosan lát báomerre időzítjük, idén sem lesz másképp, a szokásos emelkedett hangulat május 23. és 26. között vár Titeket.

Közös szombatfogadások

Idén is szeretnénk minden hónapban egy közös szombatfogadó imát és szeudát tartani. Ünnepeid velünk a szombat bejövetelét kidussal, bárchesszal, négyfogásos vacsorával egy jó közösségben, régi és új barátokkal!

Ünnepek az egész éven át

A Latívban hagyománya van az ünnepek közös megünneplésének, és ez idén sem lesz másképp. Sosem voltál még chanukai összejövetelen? Idén ne hagyd ki! Várunk december 5-én. Nem tudod, mi az a tu bisvát? Semmi gond: gyere le hozzánk január 21-én, és megtudod. A purimi ünnepséget idén március 21-én tartjuk, idén is fergeteges lesz, zenekarral és tánccal kifulladásig. Peszáchi szédereken való részvételre április 19-én és 20-án lesz lehetőség, kihagyhatatlan élmény az éjjelbe nyúló szeuda, a tanulás a szabadságról és az énekek. Sávutkor ismét áttanuljuk az éjszakát, keresd a június 8-i programunkat a honlapon, és a Facebookon, vagy kérdezz minket élőben.

Külföldi út

Februárban hatnapos utat szervezünk Berlinbe, ahol az európai zsidóság múltját és jelenét is felfedezzük.

A Latív várja az érdeklődőket egész évben! Keresd minket a Facebookon, e-mailen (info@lativ.hu) vagy személyesen.

Latív staff

Tíz inspiráló idézet a tíz bűnbánó napra

SARAH DEBBIE GUTFREUND

Aros hasáná és jom kipur közötti napoknak különleges fénye van, mely lehetőséget biztosít számunkra, hogy olyan mértékű változást érvünk el az életünkben, amire az év más időszakában esélyünk sem lenne. Íme, tíz inspiráló idézet, amely „beindítja a motort”, és változásra inspirál minket:

1. „Nyisd ki számomra egy tűnek a hegyét, és én felnyitóm olyan nagyra, amelyen szekerek képesek átmenni” (midrás az Énekek Éneke 5:2-re). A változás nem mindent vagy semmit játék. Az Örökkévaló azt mondja, hogy csak az első lépést kell megtennünk. Ezt az első lépést, akármilyen kicsi is, meg kell tennünk, és utána Ő megmutatja a további teendőket.

2. „Abbahagytam, hogy a fény után kutassak. Inkább úgy döntöttem, magam leszek a fény” (anonim). Hagyd abba az azon való gondolkodást, hogy mit kell másokban megváltoztatnod, hogy végre lehetőséged legyen fejlődni. Az igazi változás belülről jön.

3. „Minden választás” (anonim). Megmenekülhetünk a rossz szokásaink rabságából. Van szabad akaratunk. Véletlenszerűen induló reggelek vagy rendszeres szabályok, panaszkodás vagy bókok, állandó figyelemelterelő dolgaink vagy fókusz: ezek mind választások. Ha változtatni akarunk valamin, először gondolkodjunk el a napi választásainkon.

4. „Sose késő, hogy az legyél, aki lehattél volna” (George Eliot). Ne foglalkozz azzal, hogy mennyi időt vesztettél el, vagy azzal, hogy milyen sok lehetőséget szalasztottál el. Ez mind a múlt. A ma új lehetőség lépéseket tenni, hogy azok legyünk, akik szeretnénk lenni.

tévhit az, hogy a változáshoz motivációra van szükség. A változáshoz tettekre van szükség

ni. A múlt történéseit, megbánásait a fejlődésünkre fordíthatjuk.

5. „A céljaidat nem érdekli, hogyan érzed magad” (anonim). Nem mindig érezzük magunkat motiváltként. Sokszor fáradtak vagyunk, és a céljaink eléréséhez szükséges lépéseket holnapra halogatjuk. De holnap megtörténhet ugyanez: ismét lehetünk fáradtak és motiválatlanok. A legnagyobb tévhit az, hogy a változáshoz motivációra van szükség. A változáshoz tettekre van szükség, a motiváció a tetteket követően jön. A legfontosabb dolog a napi kis lépések megtevéséhez az önfegyelem – nem a motiváció.

6. „Az gondolni, hogy nem tudom megcsinálni, bálványimádás. Ha az Örökkévaló segít, akár a világot is megváltoztathatjuk. Ha nem segít, akkor tehetünk akármit, nem fog menni” (Noa Weinberg rabbi). Magunkat korlátozzuk és szorítjuk falak közé, amelyeket a téves hiedelmeinkből építünk. De ha van hitünk, elengedhetjük azt, amit magunkról képzelünk, és azok lehetünk, akik igazán vagyunk.

7. „Ha hiszed, hogy el lehet törni valamit, akkor hinned kell, hogy meg is lehet javítani” (breszlovi rabbi Nachman). Nincs szükség arra, hogy elfedjük vagy eltagadjuk a hibáinkat. Sokszor hibázunk. Az életünket sokszor érezzük kudarcosnak. Arra kell gondolnunk,



hogy megjavítsuk a hibákat, és nem arra, hogy a hibák által reménytelennek érezzük a helyzetünket.

8. „Olyan nagyra látszó célokat tűzz magad elé, amelyekhez fel kell nőned, egész addig, hogy már ne lásd elérhetetlennek őket (anonim). A változáshoz idő kell. Ne félj attól, hogy nagyszabásúak a céljaid. Ha eltökélt vagy az elérésüket illetően, lassan-lassan olyan emberré változol, aki képes elérni az adott célt.

9. „A minden dologhoz való jó hozzáállás jó közérzethez vezet, az pedig jó naphoz, az pedig jó évhez, az pedig jó élethez” (Zig Ziglar). Sokkal egyszerűbb úgy változást elérni, hogy jó a közérzetünk. Koncentrálj a jóra az életben, és ez jósághoz vezet.

10. „Bármennyi hibát is követsz el, vagy bármilyen lassan is haladsz a céljaid felé, sokkal előrébb vagy azokhoz képest, akik meg sem próbálják” (anonim). A változás két legfontosabb komponense a koncentráció és az eltökéltség. Mind a kettő fölött van hatalmunk. Mindig tudunk újra próbálkozni, ha elbukunk. Még akkor is, ha kis lépésekkel haladunk előre, sokkal előrébb vagyunk annál, mintha nem is próbálkoznánk.

fordítás • E. G.
forrás • aish.com

Mit is imádkozunk jom kipur este?

SHOSHIE NISSENBAUM

Gondolatok a jom kipur estéjén mondott imákról

Az Isbicer rebbe (Mordechai Jozsef Leiner, XIX. századi lengyel hászid csoport feje) felhívja a figyelmünket arra az alapvető tényre, hogy az ünnepi imakönyv neve héberül *machzor*, és nem *szidur*. Szidur rendszerezőt jelent, mivel az imák, amelyek a könyvben vannak, egy bizonyos elv szerint vannak rendszerezve. A machzor kifejezés a lechazer héber szóból jön, amely azt jelenti, visszatérni. Ez nem véletlen, állítja a hászid mester. A machzor szavai ugyanis segítenek visszatérni az Örökkévalóhoz.

Jom kipur bevezető imája a *tfilat zaka*. Ez jom kipur első imája, amely közvetlenül a kol nidré megelőzően hangzik el. Ebben tematikusan megvalljuk az Örökkévalónak

a bűneinket, amelyeket a különböző testrészeinkkel követünk el. Ahelyett, hogy jóra használtuk volna őket, rosszat tettünk velük. Azért imádkozunk, hogy a jövőben minden testrészünkkel csak jót tegyünk.

A kol nidré egyike a nap legfontosabb imáinak – ajánlatos mindenkinek jelen lenni, amikor elhangzik. Arra kérjük az Örökkévalót, hogy szabadítson fel minket minden ígéretünk alól, amelyet nem tartottunk meg. A háláchikus döntéshozók között vita van arról, hogy vajon a kol nidré az elmúlt év ígéreteit annulálja, vagy a következő évét. A konszenzus az, hogy a következő év ígéreteiről van szó.

Jom kipur alatt sokszor esik szó Rabbi Akiva életéről az imákban. Ennek az egyik oka, hogy Rabbi Akiva elhalálzásának napja, a jorcájtja jom kipurra esik. A kol nidré a következő szavakkal kezdjük: „or zárúa lecádik” – ez a három szó, a zsoltárok 97:11-nek a része, amely vers utolsó öt szavának utolsó betűi kiadják Rabbi Akiva nevét. Ő különleges örömmel mondta a smát még élete utolsó perceiben is, miközben a rómaiak kínozták. Rabbi Akiva tanítása az, hogy minden egyes pillanatunkban választhatjuk azt, hogy örömmel szolgáljuk az Örökkévalót, akármilyen rossz helyzetben is vagyunk.

Mielőtt elkezdենek a kol nidré, azt mondjuk, „al daat hamakom ... anu matirim. Engedélyt kérünk az Örökkévalótól és a közösségtől, hogy bűnösökkel együtt imádkozzunk. Jom Kipurkor mindenkinek lehetősége van megbocsátást és megtisztulást kapni. Mindenki jöhet, és jöjjön is!





Az askenázi hagyomány az, hogy a kol nidrét hal-
kán kezdjük, és egyre erősödik a hangunk. Az elején ki
sem merjük nyitni a szánkat. Aztán növekszik az önbi-
zalmunk. Tudjuk, hogy az Örökkévaló vár ránk, és hal-
lani akar felőlünk. Mire harmadszor is elmondjuk a kol
nidrét, már szerető gyermekeiként állunk, igyekezvén
visszatérni apánkhoz.

mindig megtanulhatjuk, hogyan használjuk jól az adottságainkat

A *vidujok*, bűnvallomások után *szlichotok*at, bocsánat-
kérő imákat mondunk. Ahogy Rav Munk rámutat, az alef
betűvel kezdünk, és a táv betűvel végzünk a bocsánatkérő
imák során. Az üzenet az, hogy szeretnénk tanulni,
és arra kérjük az Örökkévalót, hogy tanítson minket az
alapoktól – az aleftől. Ez ismét utalás Rabbi Akivára, aki
negyvenéves korában kezdte megtanulni az alapokat, és
belőle lett az egyik legnagyobb tannaita rabbi.

A *pijutok* (vallásos költemények) között mondjuk el
az Örökkévaló tizenhárom *midáját*, amelyet a „Hásém,
Hásém” szavakkal vezetünk be, mintha segélykérő-
en kiáltanánk hozzá. Majd így folytatjuk: „kel rachum
vehánun” – az Örökkévaló azt akarja, hogy éljünk. Ő

nem akar átverni minket. Mindenben segít minket, hogy
tsuvát tudjunk csinálni. Amikor rosszul használjuk az
adottságainkat, ott van számunkra, és megtanítja, ho-
gyan használjuk jól az erőnket, amely Tőle származik.
„Rachum” – újabb esélyt ad nekünk. Hisz benne, hogy
képesek vagyunk változni, ha ad nekünk egy új esélyt.
„Chanun” – akkor is ad, ha nem érdemljük meg. Ha túl
sok a kísértés körülöttünk a rosszra, de ha hívjuk őt, Ő
válaszol nekünk. „Erech apajim” – az Örökkévaló türel-
mes. A Cházon Is (Avraham Jesájá Karelic, XIX-XX.
században élt rabbi, a hárédi zsidóság egyik legnagyobb
alakja és vezetője) azt tanítja, hogy minden bűn gyökere
a hirtelenségből fakad. Amikor ezt a részt mondjuk, arra
kérjük az Örökkévalót, tanítson minket arra, hogy le-
gyünk türelmesek saját magunkkal és másokkal is. „V'ra-
v chessed” – az Örökkévaló chessedje (jócselekedete) ki-
terjed mindenre, azokra is, akik érdemtelenek. Akkor
is megjutalmaz minden jócselekedetet, ha bűnöket is kö-
vettünk el. „Nocer chesed laalafim” – egy micvá hatása a
jövendő generációkra is kiterjed.

*Jó beíratást és bepecsételést mindenkinek! Minden kedves
Olvasónkat arra biztatjuk, hogy ismerje meg mélységében
az imák szövegét. Reméljük, ez a rövid kedvcsináló felébresz-
tette a tudásvágyatokat, és utánajártok a szidur és machzor
izgalmas szövegeinek. Élmeny tanulni róluk, és élménnyé vá-
lik az ima a tanulás által.*

fordítás • E. G.
forrás • Naaleh.com

Jónás, a tanár

DR. MEIR LEVIN RABBI

Neve: Jónás. Született: Izrael. Foglalkozása: héber.

„Azt mondták neki [a tengerészek Jónásnak]: Mondd el nekünk, miért van rajtunk ez a veszedelem. Mi a foglalkozásod? Honnan jössz? Hol a házad és melyik népből való vagy? Ő így felelt nekik: Héber vagyok. Az Urat, a menny Isténét félem, aki a tengert és a szárazföldet alkotta” (Jónás 1:8–9).

Miután a matrózok kidobták Jónást, egy nagy hal lenyelte. Három napot töltött a hal hasában, aztán Jónás végül kinyitotta a száját, és dicsőítette az Örökkévalót. Ez a hálaadó zsoltár csak az egyik a három hely közül, ahol Jónás valójában az emberi természetről beszél. Ez az első hely, az utolsó pedig a könyv végén van, ahol panaszkodik az Örökkévalónak. Azt várhattuk volna, hogy a hal belsejében a vonakodó próféta rájön arra, hogy mit rontott el. Tudomásul veszi a bűneit, és megbánja őket. Amit egy hagyományos író ezen a ponton tenne, az az, hogy Jónás bűnbánatot gyakorol, és az Örökkévaló menti a bűnbánata miatt. De a bibliai szöveg nem így működik. Az élet ennél összetettebb, és a Szentírás is. Meglepetésünkre Jónás semmit sem vall be, és semmit sem kér (olvassuk csak el figyelmesen a második fejezetet!). Választékosan dicsőíti az Örökkévalót, de nem beszél Hozzá.

Hogy megértsük ennek a zsoltárnak a funkcióját és a természetét, amelyet Isten segítségével később nagyobb terjedelemben fogunk tárgyalni, összpontosítsunk arra, amit Jónás most mond és tanít nekünk ebben a helyzetben. Úgy tűnik, hogy bizonyos igazságokat tanult meg tapasztalat útján, és ezek kifejeződését a matrózok kérdéseire adott válaszokban találjuk. Amit tőle kérdeznek, igazából azok a fajta kérdések, amelyeket a világ mindannyiunktól kérdez. Az általános nézet az, hogy az emberek a környezetük, az oktatásuk és a körülményeik „termékei”. Jónásban a matrózok egy olyan emberre lettek, amilyenrel sohasem találkoztak. Azt feltételezték, hogy a szellemi óriások fájából kell, hogy származzon, amilyenről eddig sosem hallottak. Valószínűleg valamilyen lelkész volt, és a munkája tette olyanná, amilyen volt. Vagy a körülmények, amelyek között felnőtt. Valamilyen bűbajos, misztikus és szellemi világ. Valamilyen szent város vagy hegy, amelyen az Isten lakozik. Honnan jössz? Hol a házad, és melyik népből vagy? Ez egy tisztelgés azelőtt, hogy Jónás milyen hatást gyakorolt a tengerészekre, hogy még ebben a különösen veszélyes helyzetben is

inkább az érdekli őket, hogy ő kicsoda, mint hogy miképpen mentsék a saját bőrüket. Ki vagy Te, ragyogás és titokzatosság embere, és milyen erővel rendelkezel, ami így megváltoztatott minket? Akármilyen is a válasz, az sem mire sem kötelezi őket. Végül is ők nem abból az országból jöttek, és nem olyan munkát végeztek, mint ő.

Ő attól volt olyan, amilyen, ahogy felnőtt, mi pedig az őseink miatt. Legalábbis ezt remélték tőle hallani. Jónás mindezt megértette, de nem úgy válaszolt nekik, ahogy elvárták volna. Nem is mondta meg nekik, hogy zsidó, mert ez pontosan beleillene a már létező feltételezésbe. Helyette általánosabb kifejezéssel írta le magát, hébernek, vagy ahogy akkor mondták volna, közel-keletinek.

*Jónás megértette, hogy
ő lényegében egy olyan
vallásos ember, aki
sohasem tudja magát
elválasztani a spirituális
gyökereitől*

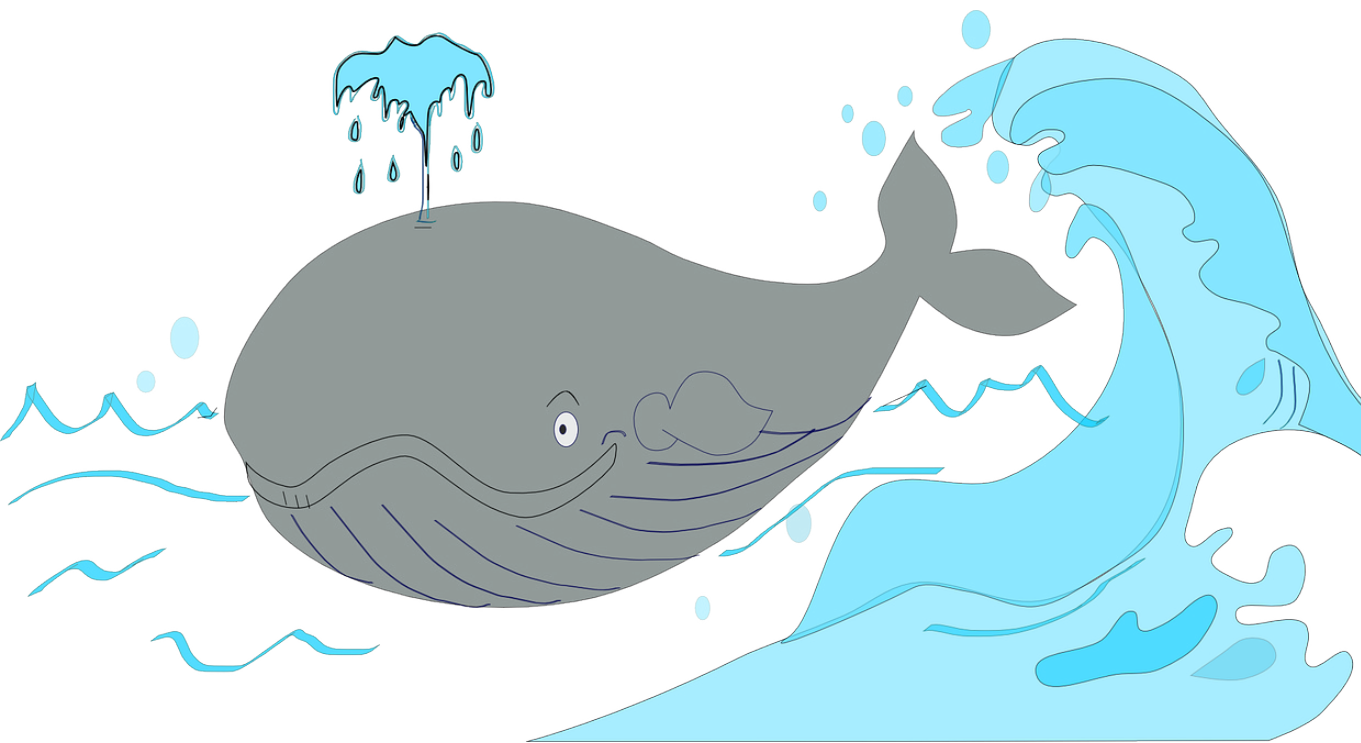
Azt mondta nekik, hogy ő azzá vált, aki volt, mivel a világ egyetlen Teremtőjét imádta. Ők is tehetik ezt, és egyszerűvé válhatnak. „És az emberek féltek nagy félelemmel” (Jónás 1:10), „és az emberek féltek nagy félelemmel az Örökkévalót” (Jónás 1:16). A válasz lényege nem annak az elmagyarázása volt, hogy elfutott az Örökkévaló elől. Ezt nem sokkal utána elmondta nekik: „az emberek rájöttek, hogy [Jónás] az Örökkévaló elől menekül, mert elmondta nekik” (Jónás 1:10). Ez a vers bizonyítja, hogy Jónás tengerészekhez intézett szavai nem arra a kérdésre válaszoltak, hogy „miért van rajtunk ez a veszedelem?”, hanem válasz egy másik kérdésre, utalás formájában. Válaszában Jónás arra törekedett, hogy jobbá tegye őket. Ugyanakkor összegezte, amit megtanult.

Mit tanult meg Jónás? Azt gondolta, hogy elmenekülhet az Örökkévaló elől a tengereken. Most rájött, hogy az Örökkévaló alkotta a „tengert és a szárazföldet”. Úgy

gondolta, hogy elhagyhatja Istent. Most megtanulta, hogy mindig félni és tisztelni fogja Őt – ezért lett Jónás az, aki. Azt gondolta, hogy be tud olvadni a tengerészek nemzetközi közösségébe. Most megtanulta, hogy „héber vagyok”. Jónás megértette, hogy ő lényegében egy olyan vallásos ember, aki sohasem tudja magát elválasztani a spirituális gyökereitől. Azt mondhatjuk, hogy a vallásos felfedezés klasszikus útjára indult Jónás, és ez egy belülről kifelé tartó út volt. A tengeri tapasztalat megváltoztatta. Már nem volt illúziója maga előtt a meneküléssel kapcsolatban, melynek célja az volt, hogy csatlakozzon az anyaghoz kötött emberiség hatalmas tömegéhez. Most megtanulta, hogy az életben az volt a feladata, hogy szolgálja a Teremtőt – csak nem értette meg Őt, és nem értett egyet azzal, ahogyan a világot vezeti. Hogy lehet egy olyan mestert szolgálni, akivel nem ért egyet? Hogy szerezhet valaki egy olyan nőt, aki dühíti és provokálja? Nem a múltbeli édes idők emlékeinek rendezgetésével kell foglalkozni, hanem a szeretettel, amely korábban megvolt, és mindazzal a jóval, amelyet a párja még mindig ad neki.

Ez a prófétai irodalom központi témája olyan könyvekben, mint Hósea és Jeremiás. Ezekben a könyvekben megtaláljuk Isten váltakozó attitűdjét és sokszor haragját is kifejeződni. Igaz, Jónás a hal gyomrában újjászületett. Még nem értette, hogy miért és milyen céllal. Még mindig kényszerítve érezte magát, nem volt egy véleményen azzal, aki küldte őt. Jónás kinyitotta a száját, és dicsérte az Örökkévalót, így kezdődött meg az újjászületés. Tehát az Örökkévaló válaszolt Jónás erőfeszítéseire, és megparancsolta a halnak, hogy köpje ki őt. De nem szavakkal válaszolt. Jónás elindul Isten küldetésére, de még nem teljes szívvel. Ezen a pontján a történetnek Jónás készen áll arra, hogy hallgasson az Örökkévalóra, most már felismeri, hogy neki nincs más útja.

fordítás • Szász Michaela
forrás • torah.org



Izrael tizenöt természeti csodája

Izrael változatos klímája és érdekes geológiai adottságai lélegzetelállító természeti képződményeket hozott létre. Ha természetéről beszélünk – Izraelben minden van: homokos naplementés tengerpart, zöld fák és hatalmas mezők, sivatag, elképesztő geológiai alakzatok és még megannyi csoda.

Bár az ország kicsiny, de a méretbeli szerénységet csodás természeti gazdagság ellensúlyozza. Az országot akár egy nap alatt is keresztül lehet szelni – igen ám, de ezalatt hegyeket, erdőket, festői folyókat, masszív sivatagot, sőt ha bűvárfelszerelés is van kéznél, akkor csodás korallzátonyokat láthat az utazó.

Tegyük hát most egy virtuális kirándulást és fedezzük fel Izrael természeti csodáit.

1. Jatir-erdő

Izrael legnagyobb telepített erdeje a Jatir-erdő, 4 millió fa kevesebb, mint száz négyzetkilométernyi területen, a Negev-sivatag peremén. Nagyrésze fenyő- és ciprusfa, de szép számmal találunk olaj- és fügefát is. A Jatir-erdő nemcsak erdő, hanem kutatóközpont is. A Weizmann Intézet, a NASA és az Arava Természettudományos kutatóintézet egyaránt tanulmányozza az erdőt, illetve annak hatását a környezetre. Gyalogos turistaösvények szelik át az erdőt, és a látogató nagyot szippanthat a hús erdei levegőből, és hűsölhet egyet, mielőtt a száraz és meleg Negev-sivatagba jutna.



Jatir erdő, forrás: Yoav Lerman, flickr.com

2. Vörös Kanyon

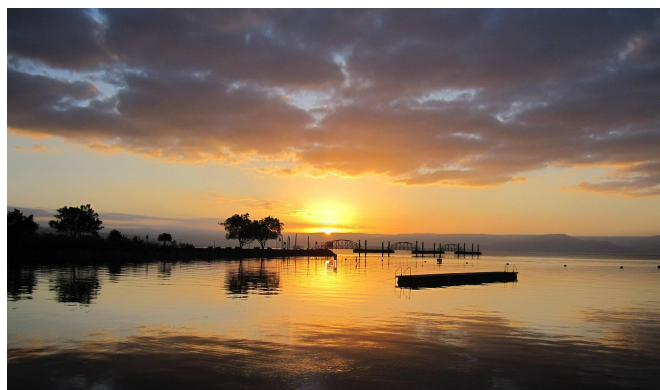
A három méter hosszú, homokkőbe vésődött vízmosság fantasztikus látvány, és hiteles visszatekintés a múltba. Világos vörös és rozsdaszínben pompázik ez az egyszerűre sima, de ugyanakkor kacskaringós meder, amelyben a Sani folyó hosszú idők óta méltóságteljesen rója folyamkilométereit. A látogató a kanyon külsején vagy belsején haladva, viszonylag rövid kirándulás keretében csodálhatja meg ezt a páratlan természeti szépséget.

3. Holt-tenger

Izrael egyik legismertebb nevezetessége a világ legmélyebb szupersós tava, a Holt-tenger, melynek partjai egyúttal a legmélyebben fekvő pontjai a szárazföldnek. Sótartalma ellenére létezik benne mikrobiológiai élet, így fontos kutatási terület azon tudósok számára, akik a sós vízzel „működő” mezőgazdaság lehetőségeit kutatják. A Holt-tenger sókristályai csodás látványt nyújtanak, ugyanakkor hátborzongatóan misztikus kép a víz tetején lebegő emberek látványa.

4. Kármel-hegy

Egyik oldalán egy lüktető várossal, másikon buja növényzettel borított meredek lejtővel a Kármel-hegy Izrael egyik legszebb helye. A Földközi-tenger közelsége a hegy lejtőit buja növényzettel és fantasztikus élővilággal gazdagította.



Galileai tenger

5. Maktes Ramon

A Ramon kráter speciális, erózió nyomán keletkezett kráter (maktes), a maga nemében a legnagyobb ilyen természeti képződmény Izraelben. Napközben núbiai kőszáli kecskék játszadoznak könnyedén ugrándozva a sziklákon, míg sötétedés után előmerészkedik a sok és sokféle éjjeli állat. Az évmilliók óta állandó apály és dagály által kialakult Maktes Ramon a geológusok álma. Meredek sziklái hűen demonstrálják az idő múlását, emellett az egész terület bővelkedik a fossziliákban. Az emberi fejlődés és a geológiai változások egyedülállóan gazdag és hiteles bizonyítékait tartogatja Izraelnek eme hatalmas természetvédelmi területe.

6. Galileai-tenger (más néven Kinneret-tó)

Dacára a nevének valójában nem tenger. 21 km hosszú, 13 km széles, és a tengerszint alatt 210 méter mélységben elhelyezkedve a világ legmélyebben fevő édesvizi tava. Szépsége semmihez sem hasonlítható. A tavat a Jordán folyó és a felszín alatti források táplálják, így mindig friss vízzel látja el a környéket.

7. Ein Gedi

Az Ein Gedi természetvédelmi terület valójában egy oázis, itt található Izrael egyik leglátványosabb vízesése, a Dávid vízesés. A Holt-tengerhez közel fekvő Ein Gedi az egyik legkedveltebb gyalogtúra-útvonal. Ez az oázis biztosítja a sokszínű vadvilág létezését a száraz és forró sivatag közepén. Ha valaki a Holt-tengerhez utazik, bátran töltsse az éjszakát Ein Gediben kempingezve.

8. Eilat – korallzátony

A korallzátonyok nemcsak szépek, de elengedhetetlen elemei a tengeri életnek. Izrael legdélibb városának, Eilatnak a partjai közelében található a természetvédelem alatt álló páratlan ökoszisztémával rendelkező korallzátony, az Eilat Korallzátony.

A legközelebbi vakáció szóljon e csodás vízalatti világról! Bohóchalak, gébhalak, tűzhalak, papagájhalak, angolnák - csak néhány azok közül a látványos lények közül, amelyek számára e korallzátony jelenti az otthonot.

9. Avsalom barlang

A Judeai-hegység területén található a lélegzetelállító barlang, az Avsalom, melynek 300 000 éves sztalaktit-



Kinneret-tó, forrás: Daniel Mandowsky, flickr.com



Timna park, forrás: Eliane Kobayakawa, flickr.com



Ros Hanikra, forrás: David King, flickr.com

jai és sztalagmitjai az egyik „muszáj megnézni” izraeli csoda. Az enyhén pszichedelikus hatású megvilágítás nemcsak a látvány fokozása miatt van, hanem a barlang falán az algaképződést hivatott megakadályozni.

10. Ram-tó

Észak-Izrael csodás hegyei közé ékelődve a Ram-tó káprázatos példája annak, hogyan képződhet csoda pusztulás nyomán. Egy vulkánkitörés alkalmával felszínre törő forróvíz alakította kráter lett a tó medre, melyet az ősi legenda szerint egy asszony – akit elhagyott a férje – töltött fel könnyeivel.

11. Timna-park

Furcsa homokkőképződmény a Timna-völgy, geológusok kedvelt gyülekezőhelye, akik azért jönnek, hogy a több tízezer éves rejtelmes alakzatokat tanulmányozzák. A szél koptatta szikláknak saját nevük is van, mint „Gomba”, Salamon oszlopai – csodás túraterep, pompás látnivalókkal.

12. Hula-völgy

A Hula-völgy lápvidéke madarak millióit vonzza, így lett a vidék a madárfigyelők egyik kedvenc helye. A Hula-tó vizét az ötvenes években lecsapolták, majd az azóta újra elárasztott terület Izrael egyik legfontosabb ökoszisztémájával rendelkezik. A fénylő tavacsskáktól a hófödte hegycsúcsokig bármerre nézzen a látogató, csábító természetet láthat.

13. Ros Hanikra

Izrael északi partvidékének mészkövei között élénk világoskék víz – elképesztő látvány! Távolból is impozáns, de közelről egyenesen lenyűgöző. Az éles sziklákba kis barlangokat vájta a folytonos hullámmászás, miközben a sziklákról a tengerpart látványa nyűgözi le a látogatót. A sziklára felvonó víz fel.

14. Hatszögletű medence

A Kineret-tó közelében húzódó kanyon mélyén bazaltban található a víz vájta hatszögletű medence. Távolról olyan, mintha egy vízi lépcsőházat látnánk.

15. Banias vízesés

Buja zölddel borított sziklák keretezik az észak-izraeli Banias-vízesést, amelyet a Harmon hegyben megolvadó hó táplál, amely keresztülfolyik a kanyonon, majd hirtelen hatalmas vízeséssé alakul át.

fordítás • Csergő Éva
forrás • fromthegrapevine.com

Banias vízezés, forrás: Anita Guld, flickr.com



Legyünk semmik, vagyis egészek!

SILBER JEHUDA

Mi köze a bibliai Ábelnek Kohelet könyvéhez?

A litván zsidóság egyik legfontosabb irányzata Novardok jesivájából ered, ahol a muszár (önfejlesztés) azon formáját gyakorolták, amelynek központi eleme az ego teljes megsemmisítése. Itt napi gyakorlat volt, hogy egy adott időben mindenki abbahagyja a tanulást, feláll, és pár percig csak sértéseket szór önmagára: „én senki vagyok, nem jelentek semmit,” és hasonlókat. A vice szerint egyszer egy új talmid (tanítvány) érkezett a jesivába, aki az első napján látva a szokást, ő is csatlakozott: becsukta a Talmudot, felállt, és elkezdte halkan mormolni: „én egy senki vagyok”. A mellette levő pedig odaszólt: „Micsoda hüce [szemtelenség]! Még csak egy napja van itt, és máris senkinek képzelet magát!”

„Hiábavalóságok hiábavalósága, minden hiábavalóság” (Kohelet 1:1).

A hiábavalóságnak fordított kifejezés a הָבֵל (*hevel*). Ezzel a szóval tulajdonnév formájában máshol is találkozhatunk: Ádám és Éva fia, akinek a neve az európai nyelvekben a görögön keresztül Ábelként terjedt el. Az ő eredeti neve héberül ugyanaz a szó: Hevel.

Elég furcsa név, főleg egy olyan személynek, aki kifejezetten pozitív szereplője a Tórának. A szónak azonban más jelentése is van: pára, lélegzet.

A híres történet szerint Hevel állattenyésztő volt, Káin pedig földműves. Mindketten áldozatokat hoztak Istennek, aki Hevelét elfogadta, Káinét pedig nem. Káin megsértődött, Isten pedig figyelmeztette, hogy ennek bűn lesz a következménye. Ő nem hallgatott rá, és megölte a testvérét.

Sokan felteszik a kérdést: Isten miért fogadta el Hevel áldozatát, és Káinét miért nem? A Midrás (*Berésit Ráábá* 22:5) alapján azért, mert Káin nem a termés legjavából hozta az áldozatot, míg Hevel a legjobb állatait áldozta fel. Káin számára tehát saját maga fontosabb volt, a legjobb terményt saját magának tartotta meg, Istennek csak a maradékból adott. Hevel ezzel szemben képes volt saját magát, a saját igényeit háttérbe szorítani, a Teremtője mögé. Ő csak pára volt a saját szemében. A végén pedig úgy alakult, hogy ő maga lett az áldozat. Vagyis ő maga vált áldozattá, ő, aki eljutott az egóval vívott küzdelemben arra szintre, ahol már csak pára, hiábavalóság maradt a saját szemében.

A Kohelet szinte végig arról szól, hogy minden hiábavaló, minden csak pára. De ez jó vagy rossz? Ez egy alacsony szint, vagy épp ellenkezőleg? Vajon ez egy olyan állapot,

amelyen változtatni kell, vagy inkább ez az ideális, és azon kell dolgoznunk, hogy eljussunk erre a szintre? Hogyha megnézzük Hevel történetét, akkor inkább az utóbbi. El kell jutnunk arra a szintre, ahol a szemünkben minden erőfeszítésünk hiábavalóság. Amire azt gondolnánk, többé tesz, felemlen minket, amit a társadalom megbecsül, az valójában hiábavalóság kell, hogy legyen a szemünkben, nem több, mint vízpára, különben csak az egónkat növeli. „Mi a haszna vagy előnye az embernek az összes erőfeszítéséből a Nap alatt?” (Kohelet 1:3). Vagyis minden erőfeszítésünk csak pára, hiábavalóság. Legalábbis a Nap alatt, ami a teremtet, fizikai világot jelenti. Ott pedig nincs semmi új.

minden cselekedetnek meg van az ideje, és az adott idejünkben kell végrehajtani őket

Ahogy a könyv leghíresebb pászukja tartja:

„Nincs semmi új a Nap alatt” (Kohelet 1:9)

Ezt elsőre akár úgy is érthetnénk, hogy Salamon szerint az ideális életvitel a passzivitás: ne csináljunk semmit, hiszen úgyis minden hiábavaló, ráadásul ha semmit sem érünk, akkor vagyunk a legjobbak, hiszen akkor mi vagyunk a hiábavalóság, pára, nincs egónk, tehát elértünk egy nagyon magas szintet. Csakhogy ugyanaz a Salamon ugyanabban a könyvben írja, hogy minden cselekvésnek megvan az ideje, a harmadik fejezetben (Kohelet 3:2–9) ez egyértelműen szerepel. Többek között a születésnek és halálnak, ültetésnek és kivágásnak, rombolásnak és építésnek, háborúnak és békének... Tehát igenis kell cselekedni, igenis aktívnak kell lenni, amikor éppen az adott aktivitásnak jön el az ideje. Mégis hogyan lehet ezt az ellentmondást áthidalni? A megoldás talán a könyv legvégén található: „A lényeg, minden elhangzott, féld az Istent, és a parancsolatait tartsd meg, mert ez az egész ember” (Kohelet 12:13). Tehát a cselekedeteink, amelyeket mindig az adott idejünkben kell végrehajtani, az Örökkévaló parancsolatainak a végrehajtásai kell, hogy legyenek. Így leszünk valójában pára, hiábavalóság, ami valójában az egész ember.

Hogyan képes a szuka összekötni minket egymással?

Sok évig úgy hittem, hogy az önmegvalósítás a legfőbb céloim. Még az esküvő után is ragaszkodtam ehhez a központi gondolatomhoz. Ott voltam a férjem mellett, hogy segítsen neki elérni a céljait, és ő is ott volt, hogy segítsen nekem, hogy elérjem az enyémeimet. De valahol menet közben ráeszméltem, hogy az igazi öröm és szépség csak akkor ragyoghatja be az életünket, ha képesek vagyunk átlépni saját magunkon: ha házasságba, családhoz, közösséghez tartozunk. Ez a végső cél, hogy ténylegesen elmosódjanak önmagunk határai, így aztán nem magányos létezők leszünk, akik el vannak veszve saját, sivár útjaikon.

A szuka magában foglalja az összetartozás szépségének ezt a gondolatát. Magunk mögött hagyunk mindent, ami eltereli a figyelmünket és ott-honunk falait, amelyek elválasztanak bennünket egymástól. Összegyűlünk egy menedékben, amely eléggé nyitott ahhoz, hogy lássuk a csillagokat. A szukában tartott összejöveteleink mindenütt a világon észrevesszük, hogy valójában egyikünk sem magányos.

Mi mindannyian egyedi, fontos részei vagyunk a világos nemzetnek. Mi mindannyian elválaszthatlanul kapcsolódunk Istenhez, aki mindannyiunkat az Ő menedékben tart, a csillagokkal teli ég alatt. Szükségünk van rá.



Szükségünk van egymásra. Paradox módon csak amikor az összetartozásnak ezt az erejét felismerjük, akkor tudjuk érezni a fény erősségét magunkban.

Brene Brown új könyvében, a *Braving the Wilderness*-ben (Dacolva a pusztasággal) a szerző körüljárja ennek az összetartozásnak az erejét, valamint azt, hogy miért van

az igazi öröm és szépség csak akkor ragyoghatja be az életünket, ha képesek vagyunk átlépni saját magunkon: ha házasságba, családhoz, közösséghez tartozunk

mindannyiunknak szüksége arra, hogy részei legyünk valami nálunk nagyobbaknak.

Lássunk öt ötletet, amelyek segíthetnek a minket elválasztó falak elhagyásának ösvényén, és amelyek az összetartozás menedéke felé indítanak el bennünket.

1. Mindannyiunknak szüksége van családra és közösségre. Minden nap képesnek kell lennünk adni másoknak és kapni másoktól. „Biológiailag, értelmileg, testileg és spirituálisan arra vagyunk huzalozva, hogy szeressünk, szeretve legyünk, és tartozzunk valahova – írja Brown. – Amikor ezek az igények nem teljesülnek be, nem úgy működünk, ahogy kellene. Megtörünk. Szétesünk. Elgémberedünk. Fájdalmaink vannak. Bántunk másokat. Megbetegszünk.”

2. Az összetartozás azt jelenti, hogy van bátorságunk kifejezni az egyedi nézőpontunkat. Kimondani, amit gondolunk, akkor is, ha az nem népszerű. Arra törekedni, hogy elfogadjuk a másikat és hogy ő is elfogadjon minket, anélkül hogy támadni vagy védekezni kellene.

3. Mindannyiunkban van isteni szikra, amely érdemessé tesz minket az összetartozásra. Amikor úgy hisszük, hogy alapvetően nem vagyunk érdemesek

rá, elszigeteljük saját magunkat, és elfelejtjük, hogy Isten képére lettünk teremtvé, aki feltétel nélkül szeret mindannyiunkat. Brene Brown kijelenti: „Most érdekes. Nem ha, nem mikor. Érdekesek vagyunk a szeretetre és az összetartozásra, most. Ebben a minutumban, ahogy itt vagyunk.”

4. Család és közösség igazi tagjának lenni megköveteli tőlünk, hogy elengedjük a tökéletesség eszméjét. Egyikünk sem tökéletes. Vannak gyengeségeink, és amikor ezt el tudjuk fogadni saját magunkban, akkor tudunk igazán elfogadni másokat. „Az összetartozás-érzetünk sohasem lehet nagyobb, mint önelfogadásunk szintje.”

5. Az összetartozás néha csak annyit jelent, hogy megmutatkozunk, amikor biztonságosabbnak tűnik, hogy sebeinket otthon, a világ szemei elől elrejtve ápoljuk. Valami nálunk hatalmasabb részének lenni bátorságot igényel. Ez nem mindig egyszerű vagy kényelmes, de végső

soron ez az, ami minden történetünket képes nemzetünk és világunk történetébe részévé tenni. „Csak amikor elég bátrak vagyunk a sötétséget fürkészni, akkor fogjuk felfedezni saját fényünk erejét” – írja Brene Brown.

Csak amikor elég bátrak vagyunk, hogy felvállaljuk mások előtt saját magunkat, akkor leszünk képesek meghaladni is.

Csak amikor elég bátrak vagyunk, hogy kapjunk, akkor leszünk igazán képesek adni is. Csak amikor elég bátrak vagyunk, hogy elhagyjuk a saját védett erődünket, akkor fogunk menedékre találni másokban. Csak amikor elég bátrak vagyunk, hogy a saját szukáinkban lakjunk, amelyek nyitottak a csillagokra, akkor leszünk képesek a saját otthonaink falai mögé látni.

fordítás • Ferencz Dániel Benjámin
forrás • aish.com



Mit mondanak a bölcsek a késésről és a munkahelyi lébecolásról?

ADLER TAMÁS

Mire kell odafigyelnünk a munkahelyünkön a háláchá szerint?

A mikor e sorokat írom, a munkahelyi gépemből épp szól a zene, a böngészőben a munkahelyi levelezőrendszeren kívül még négy oldal van nyitva, közben várok egy magánjellegű e-mailt, de a Facebookon ettől függetlenül még három emberrel chatelek párhuzamosan. Nyár közepe van, ezért ilyenkor egy kicsit minden lazább és könnyebb.

Érdemes feltennünk a kérdést, vajon hol a határa a munkahelyen a magánjellegű tevékenységeinknek vagy akár csak a napi szinten rendszeresen előforduló néhány perces késéseinknek? Mit mondanak erről a zsidó bölcsek, és hogyan ragadja meg a témát a zsidó vallásjog?

Optimális esetben, amikor a munkaadó úgy dönt, hogy az adott munkavállalót felveszi és alkalmazni fogja, lesz egy, a munkakör szinte minden részletére kiterjedő, a felek kötelességeit és jogait egyaránt magában foglaló szerződés. Az összes felmerülő anomália és probléma abban az esetben merül fel, amikor a megállapodás tartalmától valamelyik fél eltér, vagy olyan dolog történik az együttműködés során, amelyre nem tér ki a szerződés. Az ilyen esetek leggyakrabban a munkaidővel, illetve a munkát segítő különböző eszközök magánjellegű használatával kapcsolatban merülnek fel.

Alapvetően a feleken múlik, hogy milyen megállapodást kötnek, azonban – ahogy azt a Talmud Bava Metzia idevonatkozó része említi – mindenképpen érdemes tisztában lenni az adott helyre (*minhag bamedina*, vagy *minhag hamakom*), iparágra és szakmára vonatkozó szokással, legyen szó akár a munkaidő beosztásáról és hosszáról vagy a munkavállaló illető különböző munkahelyi juttatásokról. Ez az elv tulajdonképpen kijelöli azokat a kereteket a résztvevők számára, amelyek ismeretében nem érheti őket különösebb meglepetés: egy jogászra, mérnökre, orvosra,

marketingesre vagy éppen éjjeliőrre más-más sztenderdek vonatkoznak; ugyanakkor az sem mindegy, hogy az illető Budapesten, New-Yorkban, Tel-Avivban, Sanghajban, vagy Buenos Airesben végzi a munkáját.

elsődlegesen becsületes és tisztaszívű munkavállalónak kell lennünk

Rámbám hangsúlyozza a Misne Torában, hogy a helyi szokás figyelembevétele elsődleges, ugyanakkor adott esetben, előzetes jelzés esetén el lehet tőle térni, vagyis a munkaadó köthet külön megállapodást.

A zsidó vallásjog szerint késés vagy túlóra esetén egyik vagy másik fél kvázi meglopása történik. A korai bölcsek annyira komolyan vették a korrekt időbeosztást kérdését, hogy bizonyos helyzetekben a munkavállalóknak elég volt az étkezés utáni áldásnak csak egy rövidített verzióját elmondani.

Az időbeosztás kapcsán különösen figyelemre méltó Abba Chilkiya története, akit kortársai csak *poel cedeknek*, azaz „becsületes munkásnak” hívtak. Híres volt arról a képességéről, hogy szárazság idején mindig meghallgatták odafenn az esőért való fohászatát. Egy alkalommal felkereste két rabbi, hogy imádkozzon az esőért. Abba Chilkiya éppen a földeken dolgozott, így a küldöttség munka közben talált rá. A talmudi történet szerint a köszönésüknél rájuk sem nézett, csak dolgozott tovább. A két küldött tehát jobbnak látta később visszatérni, amikor nem zavarják őt. Mikor néhány órával később újra felkeresték, szóvá is tették

az udvariatlan viselkedését, mondván, legalább rájuk nézhetett volna... Abba Chilkiya válasza a következő volt: „Napi béren vagyok, nem akartam a munkaidőmet pazarolni más dologgal” (*Taanit 23a,b*).

Egy néhány évvel ezelőtti kutatásból kiderült, hogy naponta 340 millió bejegyzés és 1,6 milliárd további lekérdezés születik a Twitteren, ezek nagy része természetesen munkaidőben. Érdemes tehát nekünk is végig gondolnunk, hogy napközben vajon hány percet töltünk a Facebookon cikkek megosztásával, azok kommentelésével vagy az üzenetváltásokkal. Lehetséges, hogy napi szinten ez nem tűnik magasnak, de havi kimutatásban már meglehetősen sok számokat kaphatunk. Ugyanez érvényes a késésekre is: amennyiben egy évben szinte mindennap csak öt percet késünk, az összesen már nagyjából több mint két teljes munkanapnak felel meg, ez pedig már nem is olyan kevés.

Másrészt viszont ha valaki rendszeresen túlórázik mindenféle kompenzáció nélkül, akkor ugyancsak érdemes elgondolkodnia, hogy hosszú távon a megfelelő munkahelyen van-e.

A munkaidő témáján túl ugyancsak egy gyakran felmerülő kérdést jelentenek az egyes munkahelyi eszközök (például nyomtató, tűzőgép, mappák, dossziék, kávégép stb.) magáncélra való használata: a tapasztalat azt mutatja, hogy legtöbb esetben a megállapodás egyáltalán nem tér ki a kérdésre, ezért a félreértések menet közben derülnek ki, sokszor nagyon kellemetlen helyzetet generálva. Itt is érvényes, hogy a sok apró dolog könnyen összeadódhat, ráadásul egy közepes vagy annál nagyobb vállalkozás esetében éves szinten már jelentős anyagi károkat is okozhat.

A legtöbb halachikus döntéshozó ezért azt javasolja, hogy az ilyen típusú kényes helyzetekben tegyük fel magunknak a kérdést: mernénk-e az adott dolgot a főnökünk jelenlétében is csinálni, vagy sem? Ha a válasz igen, akkor tegyük meg gondolkodás nélkül. Ha kétségünk van, akkor ne tegyük meg, vagy legalábbis kérdezzük meg tőle.

Csak hogy érzékeljük, mennyire nem magától értetődő a közös javak használata: Rav Jozsef Cvi Dunner, a londoni bet din vezető rabbija közismert volt arról, hogy az irodában sosem fogyasztott kávé, mondván az a hivatal dolgozóit illeti meg. Amikor az egyik hivatalnok jelezte neki, hogy most direkt a saját pénzéből vett neki kávé, akkor Rav Dunner azzal utasította el a meghívást, hogy a kávégép által felhasznált áram ugyancsak a hivatal kasszáját terhelné.

A tanulságos történet ellenére természetesen sok esetben vannak olyan céges juttatások a munkavállalók számára, amelyek nem kapcsolódnak szorosan a munkafolyamatokhoz, inkább csak a kényelmüket szolgálják.

Érdemes ezeket tehát még a munkába állás előtt tisztázni, hogy mi jár nekünk, és mi nem, illetve ha jár, akkor milyen mértékben. A munkaadónak pedig

ebben az esetben is érdemes szabályoznia a kérdést a szerződésben, amelyben nyugodtan lehet támaszkodni a helyi és iparági kultúrára, vagy ennek ismeretében eltérni tőle.

Bár kevesebb embert érint, de a zsidó jog ugyancsak tárgyalja azokat az eseteket, amikor egy üzleti útra vagy ebédre szánt céges pénz keveredik az egyéni, magánjellegű fogyasztásokkal és kíváncsalmakkal. Sajnos itt is az a helyzet, hogy a „sok kicsi sokra megy”. Az ilyen szituációknál kifejezetten figyelni kell a pontos és precíz elszámolásra, mivel adott esetben hiába van szó akár csak kis összegről is, az illető megbízhatósága és szavahihetősége súlyos csorbát szenvedhet. A bölcsek tehát többek között azt javasolják, hogy a lehető legrovidebb időn belül történjen meg a pontos elszámolás, illetve nagyon fontos a precizitás, hiszen hiába becsületes valaki, ha nem tud fillérre pontosan elszámolni.

Végül, de nem utolsósorban a szabadidős tevékenységre is kiemelt figyelmet kell szentelnünk. Nem mindegy mennyire vigyázunk a fizikai és mentális állapotunkra: mennyire vagyunk frissek és kipihentek, mennyit sportolunk, hogyan táplálkozunk? Ezek a faktorok mind-mind befolyásolják a napi munkabírást és a munka minőségét. Nem véletlen, hogy a korai bölcsek egy ökor tulajdonosának megtiltották, hogy az állatot éjszaka saját földjén dolgoztassa, amennyiben napközben bérbe adja azt egy másik embernek. Hiába egy munka-, illetve bérbeadási időn kívüli időszakról van szó, az állat másnapi teljesítménye jelentősen visszaeshet, ha túlságosan igénybe veszi a tulajdonosa, ez pedig végső soron ugyancsak a bérlő meglopását jelenti (*Bava Metzia 8:2*).

Összefoglalóan elmondhatjuk: ha van megállapodás, és azt betartjuk, akkor méréselkelhetjük a konfliktusok kialakulását, probléma esetén viszont leginkább a helyi szokásokra kell támaszkodnunk. A legfontosabb viszont – ahogy Rabbi Ari Wassermann fogalmazott: elsődlegesen becsületes és tisztaszívű munkavállalónak kell lennünk, odafigyelve, lelkiismeretesen bánva az idővel – és persze a pénzzel.





Ünnepköszöntő ételek

PÁCSEER ANDI

Eltelt egy év, és lassan közeledik ros hasáná. Remélhetőleg mindenkinek édes éve volt. Leírok egy pár receptet, amelyet új évre és az azt követő sátras ünnepen (szukot) is elkészíthetünk.

ÉDES CHILIS HAL

Hozzávalók

30-40 dkg halfilé
4 evőkanál édes chiliszósz
4 evőkanál olívaolaj
fél narancs leve
fél csokor koriander

Elkészítés

A halpáchoz keverd össze egy edényben az édes chiliszószot, az olívaolajat, a narancslevet és az apróra vágott koriandert. Forgasd bele a felszeletelt halat, majd hagyd állni minimum 30 percet. Ha tovább áll a pácban akkor a halacska ízletesebb lesz. A páclével együtt tepsibe tesszük és 10-15 perc alatt készre sütjük.



MÉZES-NARANCSOS CSIRKECOMB

Hozzávalók (4 adag)

4 csirkecomb
1 fej fokhagyma
1 narancsból nyert narancslé
2 ek. méz
só ízlés szerint
bors ízlés szerint
10 dkg aszalt szilva (ízlés szerint)
1 db narancs

Elkészítés

A megtisztított combok mindkét oldalát sózzuk, borsozzuk, és helyezzük egy kiolajozott tepsibe. A mézet keverjük ki egy narancs kifacsart levével, és locsoljuk meg a combokat a felével. Tegyük hozzá a fokhagymagerezdeket, takarjuk le alufóliával, majd rakjuk hűtőbe kb. 1 órára pácolódni.

Előmelegített, 180 °C-os sütőben pároljuk letakarva kb. fél óráig, ezután vegyük le a fóliát, kenegessük át a combokat a mézes narancslével, tegyük hozzá a narancsgerezdeket és az aszalt szilvát.

Sütés közben párszor kenegessük még meg a maradék mézes narancslével, és süssük szép pirosra.



ASZALT SZILVÁS MARHARAGU

Hozzávalók

70 dkg marhahús
2 fej hagyma
2 gerezd fokhagyma
6 dl húsleveslé
7 dkg sűrített paradicsom
1 db zellerszár félbe vágva
2 db sárgarépa gyufaszálra vágva
10 dkg aszalt szilva
1,5 dl vörös bor
1 db narancs leve
1 tk. fehérborecet
1 nagy csipet kakukkfű
1 szál rozmaring apróra vágva
2 db babérlevél
1 nagy csipet morzsolt koriander
fél csokor petrezselyem
só, bors, olívaolaj, liszt

Elkészítés

A felkockázott marhahúst lisztben megforgatjuk, és jól lerázzuk. Egy serpenyőben 2 ek. olívaolajon megdinszteljük a hagymát, majd egy tűzállóedénybe tesszük. Ebben az edényben kisebb adagokban megpirítjuk a húst, és a hagymához tesszük. A zúzott fokhagymát, répát, fűszereket, narancslevet és az aszalt szilvát hozzáadjuk, átkeverjük sózzuk borsozzuk.

Ráöntjük a húslevet, a vörösbort, a paradicsom pürét és a fehérborecetet. Összekeverjük és felforraljuk. Ezután lefedjük az edényt, és a 150 fokra előmelegített sütőbe rakjuk 2 órára.



ÉDES SÁRGARÉPA-SALÁTA

Hozzávalók

40 dkg sárgarépa
1 tk. méz
1 citrom leve
1 tk. olaj
1 dl víz
1 tk. só

Elkészítés

Az édes sárgarépa-saláta elkészítése egyszerű: a meghámozott és megtisztított sárgarépát lereszeljük.

A vizet, sót, mézet, olajat és citromlevet egy külön tálban összekeverjük.

Az elkészített levet a sárgarépára öntjük és jól elkeverjük. Tálalás előtt 30 percet hűtőbe tesszük.

Almás céklasaláta

Hozzávalók

25 dkg cékla
2 db alma
1 db répa
1 db citrom
1 evőkanál méz
1 csipet só

Elkészítés

A nyers céklát és a répát hámozd meg, mosd meg alaposan, majd az almával együtt egy nagyobb lyukú reszelőn reszeld le. Keverd össze a citrom frissen facsart levével, a mézzel és a csipet sóval. Jól forgasd össze. Ha van lehetőséged, pihentesd egy-két órán keresztül, hogy az ízek jól összeérjenek. Tálaláskor megszórhatod a céklasalátát napraforgómaggal vagy kis darabokra vágott dióval, aprított petrezselyemmel. Hűtőben, zárható üvegben vagy dobozban pár napig eláll. Készíthetsz hozzá joghurtos öntetet is.





Állatok, emberek, kabala és lélekvándorlás

FERENCZ DÁNIEL BENJÁMIN

Arizal volt azon kabbalisták egyike, akik a legkiemelkedőbben foglalkoztak az emberi lélek állati testben történő reinkarnációjával

A köznyelvben gyakran illetünk embereket állati jelzőkkel: lassú, mint a csiga, ravasz, mint a róka, álnok kígyó, bivalyerős. Ezek közt vannak testi és szellemi tulajdonságok. Abban semmi furcsa nincs – szerintem – a judaizmus szempontjából, ha valakinek a testi adottságait egy állati tulajdonsággal jellemezzük: azt mondani, hogy Sámson egy bivalyerős bíra volt, tényszerű állítás. Azonban azt mondani, hogy valaki ravasz, mint a róka, már érdekes kérdéseket vet fel. Bár a judaizmus szerint az állatoknak van lelkük, ez csak a ruách és a nefes: az éltető és a mozgató lélekrészek. A judaizmus álláspontja szerint az állatoknak nincs nesámájuk, avagy értelmes lelkük:

„Az angyalok a Teremtőjüket szolgálják és nincs jécer hárajuk. Az állatoknak másfelől van, de nem rendelkeznek értelemmel. Ennek eredménye, hogy az angyalok nem kaphatnak jutalmat a szolgálataikért, mivel nincs jécer hárajuk, amit le kellene győzniük, és az állatok nem büntethetők a tetteikért, mert nem rendelkeznek értelemmel” – írja Rabbi Yechiel Michel Epstein Aruch HaShulchan című munkájában.¹

Álláspontom szerint két izgalmas kérdés merül fel az állatok jécer hárajával és értelmükkel kapcsolatban. Egyfelől rengeteg állatfaj él a Földön. Egy nemrég végzett kutatás szerint mintegy 8,7 millió faj létezik, amelyből 7,7 milliót állatok tesznek ki.²

Vegyünk szemügyre néhány állatfajt: a jákópapagáját, a gyepi hangyát, és a sziamangot. A jákók a világon a legértelmesebb papagájok. Ez már ellentmondani látszik annak, hogy az állatok nem rendelkeznek értelemmel.

A jákópapagáj

Egy amerikai zsidó tudós Irene Maxine Pepperberg egy 30 éves kutatást végzett egy jákópapagájon (1977–2007), Alexen. Pepperberg több évtizedes kutatása alatt arra a következtetésre jutott, hogy Alex képes volt alapszinten érvelni, a szavakat találékonyan használni, intelligencia bizonyos tekintetben egy öt éves gyermekének felelt meg, érzelmi szintje pedig egy két évesének.³

A gyepi hangya

Eredetileg azért választottam egy hangyafajt, mert naivan azt feltételeztem, hogy ezek a rovarok nem túl eszes állatok. Azonban a kutatások azt mutatják, hogy a hangyák tanulékony és kiváló tájékozódóképességgel rendelkező állatok.⁴ Kifejezetten a gyepi hangya szellemi képességeiről szóló írást nem találtam, de joggal feltételezhetjük, hogy azok hasonlóak, mint közeli rokonaiké.

A sziamang

A sziamangokra szintén szándékosan esett a választásom, akárcsak a gyepi hangyákra, de ismét meglepő információt találtam. A sziamangok gibbonok, és a gibbonokról úgy tartják, hogy a legkevésbé értelmes főemlősök. Azonban egy 2009-ben végzett kísérlet azt mutatta, hogy a gibbonok képesek felismerni magukat a tükörben.⁵ Miért fontos ez? A filozófiai tradícióban a tudatot és az értelmet az öntudathoz szokás kötni. Tudósok szerint pedig az az élőlény, amelyik átmegy a tükörtesz-

¹ Aruch HaShulchan, 1:1:1–3.

² Richard Black: *Species count put at 8.7 million* (<https://www.bbc.com/news/science-environment-14616161>).

³ [https://en.wikipedia.org/wiki/Alex_\(parrot\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Alex_(parrot))

⁴ Antoine Wystrach: *We've Been Looking at Ant Intelligence the Wrong Way* (<https://www.scientificamerican.com/article/weve-been-looking-at-ant-intelligence-the-wrong-way/>).

⁵ *To what extent do the gibbons possess theory of mind?* (<https://ismashcarter.wordpress.com/2013/05/25/to-what-extent-do-the-gibbons-possess-theory-of-mind/>).



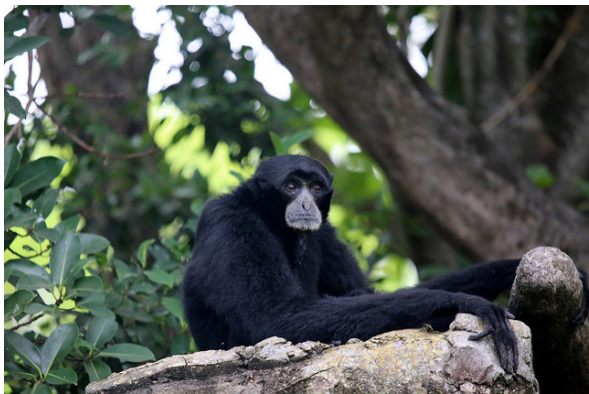
Jákópapagáj

ten (felismeri, hogy a saját képmása van a tükörben), az rendelkezik az öntudat – legalább – minimális fokával.⁶

Kabala és állati lélekvándorlás

A fenti példák nem bizonyítják, hogy az állatok rendelkeznének nesamával, ugyanakkor arra talán rávilágítanak, hogy az állatoktól túlzás az értelem bizonyos szintjeit elvitatnunk. Azonban van egy – talán – még izgalmasabb aspektusa ennek a kérdéskörnek. A Zohár behatóan foglalkozik a reinkarnációval.⁷ Azonban legjobb tudomásom szerint Arizal volt azon kabbalisták

Sziamang



egyike, akik a legkiemelkedőbben foglalkoztak az emberi lélek állati testben történő reinkarnációjával a Saar HaGilgulim című művében. Könyvének 22. fejezetében Arizal leírja, hogy különböző körülmények közt mivé reinkarnálódnak az emberek: aki nem kóser ételt fogyaszt, az faként tér vissza, aki szexuális tiltásokat hág át, az nyúlként, denevérként vagy más állatként inkarnálódik, aki pedig büszke, és túl sokat beszél, az méhként kerül újra erre a világra.⁸ Deborah (a név jelentése: méh) kis mértékben büszke volt, ezért méhként kellett visszatérnie.

Arizal szerint azonban nem az egész emberi lélek inkarnálódik újra, csak az a lélekrész, amelynek javulásra van szüksége (14. fejezet).⁹

Következtetések?

A fentiek alapján nem fogok tudni következtetéseket levonni az olvasók számára, kérdéseket azonban fel tudok tenni. Ha emberi lélek(rész) kerülhet állati testbe, honnan tudhatjuk biztosan, hogy nem a nesámája került valakinek egy adott állatba? Ha Arizálnak igaza van, akkor valaki visszatérhet állatként azért is, mert a szellemi képességeit kell fejlesztenie, vagy éppen azért, hogy mohóságán vagy egyéb testi vágyain legyen úrrá. Ha valaki állatként inkarnálódik, de egy csepp értelemmel sem bír, csak az ösztönei vezérlik, akkor valószínűtlen, hogy uralkodni tudna a vágyain. Azonban láthattuk, hogy a tudomány mai álláspontja szerint bizonyos állatfajok rendelkeznek az értelem bizonyos szintjével.

Mostanában sokat olvashatunk arról, hogy a nyugati mézelő méhek illetve házi méhek veszélyeztetett faj lettek. Ebből következtethetnénk arra is, hogy egyre kevesebb büszke ember van, akinek méhként kell inkarnálnia. Ám világunk egyre narcisztikusabb. A házi méh pedig csak egy a Földön élő megközelítőleg 20 000 méh faj közül.

„Az, hogy mi, emberek imádjuk ezt az egy méhfajt, teljesen érthető, ez a jele annak, hogy valami kisiklott. Ez egy tökéletes példája a brutálisan emberközpontú, a természet vállaltan gyakorlatias felfogásának.”

⁶ Annamarie W. Huttunen, Geoffrey K. Adams, and Michael L. Platt: *Can self-awareness be taught? Monkeys pass the mirror test—again* (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5380072/>).

⁷ Yaakov Astor: *Reincarnation and Jewish Tradition* (<http://www.aish.com/jl/1/a/48943926.html?mobile=yes#19>).

⁸ *Everything You Wanted to Know About Reincarnation in Judaism* (<https://www.mayimachronim.com/everything-you-wanted-to-know-about-reincarnation-in-judaism/>).

⁹ Efraim Palvanov: *Garments of Light: 70 Illuminating Essays on the Weekly Torah Portion and Holidays*, Toronto, Lulu Press, 2017, 111. o.)



Hogyan tedd az ünnepedet tökéletessé?

Ha végignézzünk az ünnepeinken, feltűnhet, hogy szinte mindegyiket hosszú spirituális előkészület előzi meg. Peszách előtt a takarítással egyetemben önvizsgálatot tartunk saját chámecunkat (nagyképűség, önteltség) keresve, sávuot előtt 49 napot számolunk, és készülünk a tóraadásra. Ros hásaná előtt pedig az egész elul hónap lényege a megtérés, felkészülés a közelgő félelmetes napokra. A ros hásaná és jom kipur közötti napokban – a megtérés napjainban – még intenzívebbé válik ezt a lelki megtisztulás. Talán csak szukotra rövidebb a készülés, de hát nincs is sok idő rá, és spirituálisan is érthető, hiszen éppen hogy megtisztultunk jom kipur ünnepén. Sokáig nem figyeltem fel arra, hogy a felkészülés időszaka mennyire hosszú. Szinte arány-

A fizikai készülődés során végig megemelheted a tevékenységed hatásfokát azzal, hogy folyamatosan emlékezteted magad: ez a fizikai tevékenység a spirituális felkészülés része

talannak is mondhatnám. Több mint egy hónapig készülni egy kétnapos ünnepre, majd további tíz napot egy újabb napra? Talán azért nem tűnt fel ez, mert a fizikai készülődés mellett valóban nem foglalkoztam eléggé a lényeggel, a spirituális felkészüléssel. Négy kisgyerek mellett már az ünnepi étkezések, a vendégek, a szép ruhák előkészítése is megterhelő. Persze meghallgattam néhány előadást, elolvastam a témához kapcsolódó pár cikket, de éreztem, ennél több kell egy spirituálisan is sikeres ünnephez.

Aztán valahogy lassan megértettem. Minél több energiát fektetsz a felkészülésbe, annál jobban átéled magát a napot. Annál többet veszel ki a spirituális töltésből. És a spirituális felkészülés nem kell, hogy hermetikusan el legyen zárva a fizikai előkészületektől. Sőt! Amikor szombatra vesszünk ételt, vagy főzünk, szokás hangosan kijelenteni: „A

szent szombat tiszteletére.” Ezzel spirituálisan emeljük az étel energiáját, és emlékeztetjük magunkat, hogy most nem egy egyszerű vacsorát főzünk, hanem sabeszí vacsorát. A fizikai készülődés során végig megemelheted a tevékenységed hatásfokát azzal, hogy folyamatosan emlékezteted magad: ez a fizikai tevékenység a spirituális felkészülés része. Divatos manapság „mindfulness”-ről beszélni, meg a jelenben levésről. De itt épp arról van szó, hogy miközben a jelenben főzök, ugyanakkor már hozzákapcsolódom a szombathoz, az ünnephez, és ezzel megemelem a jelen pillanat energiaszintjét. Ugyanakkor minél több energiát fektetek az előkészületbe, annál jobban érezni fogom a nap szentségét.

Rámám négy micvát kapcsol sabeszshoz, kettőt a Tórából vezet le (megemlékezni és megőrizni) kettőt pedig Jesájáh prófétától (élvezni és megtisztelni). A megtisztelni kategória általában a készülődés (megfürdünk, szép ruhát veszünk fel, jó ételt főzünk stb.), az élvezet (*oneg*) pedig a nap élvezete fizikailag és spirituálisa egyaránt. Ám csak az élvezheti igazán a szombatot, aki felkészült rá, és aki az élvezetet a szombat kedvéért teszi, nem pusztán a saját fizikai örömére. Emlékeztethetjük is magunkat a szombat délutáni alvásnál, hogy ez a szombati élvezet része, és nem egyszerű szundikálás.

Amikor e sorokat írom, néhány nap választ már csak el elul hónaptól. És már előkészítettem azokat a könyveket, amelyeket ilyenkor szeretek újra és újra olvasni, vagy nemrég vettem a témában: a tsuváról, a nagyünnepekről, az ünnepi máchzor. Várom a készülődés kezdetét, mert előkészület nélkül nincs szép ros hásaná.

Azt vettem észre, hogy amióta igazán beépítettem a lelkembe a szombatra és az ünnepre való készülődés szeretetét, a gyerekek is segítőkészebbek lettek a házimunkákban. Talán mert meséltem nekik arról, hogy minél jobban készülsz a szombatra, annál jobban élvezed, vagy mert kevésbé bánom, ha rám marad minden. Lehet, hogy többször verbalizálok, hogy milyen jó lesz szombaton, hogy mennyire várom az ünnepet, tudatosan hangosan mondom előttük, hogy „a Szent Szombat tiszteletére” vagy „sabseszí élvezet”. Nem egészen tudom, miért, de az biztos, hogy minden ott kezdődött, amikor megtanultam szeretni az előkészületet magát.

Trendeli Bölcsőde-
 zsidó bölcsőde az Újlipótvárosban
www.trendeli.hu

Héber nyelvtanfolyam a Lativban

Csatlakozz a 2018. október 8-án induló 20 tanórás kurzusunkhoz!

Az órák időpontja

hétfő, szerda 18.00-18.45

A tanfolyam ára

22000 Ft, lativos ösztöndíjasoknak ingyenes!

Kiváló tanárok, kis csoportok, jó hangulat, Izrael-élmény

Szintfelmérés

Október 3. (szerda) 18.00

A tanfolyam időtartama

2018. október 8–2018. december 17.

Jelentkezés, további információ

lativk@gmail.com, 06 70 932 8275



Lativ

bölcsesség, hagyomány, közösség
www.lativ.hu

Latív 18/19

egy inspiráló hely



A Latív lehetőséget biztosít minden zsidó fiatalnak, bármilyen háttérrel is rendelkezik, hogy belekóstoljon a zsidó bölcsesség mélységeibe, valódi zsidó élményekkel gazdagodjon és egy közösségben megtalálja önmagát.

Minden hétfő–szerda 18.00-tól

Magas ösztöndíj lehetőségek



Héber nyelvoktatás

Külföldi utazások

Meríts a hagyomány mélységéből!

Kérdezz, mert a kérdés érték!



Finom kóser vacsora minden alkalommal

Tanévkezdés: **október 8.**
Csatlakozás: *egész évben*

Információ és beiratkozás:
info@lativ.hu
06 70 932 8275